

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Kavalířská cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů v letech
1726 – 1731**

Zuzana Drahoňovská

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana DRAHOŇOVSKÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Spisová a archivní služba**

Název tématu: **Kavalířská cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba
Buquoyů
v letech 1726-1731**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Vyjdu z archivního studia, v tomto případě se bude jednat o analýzu cestovních účtů mladých Buquoyů z let 1726-1731, které jsou uloženy v SOA Třeboň, RA Buquoyů. Svůj výzkum zasadím do kontextu kavalířských cest 17. a 18. století, který je v literatuře podrobně popsán.

Osnova: Šlechta v období baroka – Kavalířské cesty barokní šlechty – Buquoyové v českých zemích raného novověku – cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů po západní a jižní Evropě – pobyt v Paříži, Římě apod. – cestovní účty a jejich výpovědní možnosti

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BINKOVÁ, Simona - POLIŠENSKÝ, Josef (edd.), Česká touha cestovatelská. Cestopisy, deníky a listy ze 17. století, Praha 1989.

CERMAN, Ivo, Vzdělání a socializace kancléře Rudolfa Chotka, ČČH 101, 2003, s. 818-853.

CSÁKY-LOEBENSTEIN, Eva-Maria, Studien zu Kavalierstour österreichischer Adeliger im 17. Jahrhundert, MIÖG 79, 1971, s. 408-434.

FOLTÝN, Tomáš, Cestovní instrukce jako pramen k dějinám kavalírských cest (1640-1740), in: Historie 2005. Celostátní studentská vědecká konference, Liberec 8. – 9. prosince 2005, Liberec 2006, s. 74-116.

HEI, Gernot, Bildungsreisen österreichischen Adeliger in der Frühen Neuzeit, in: Lenka BOBKOVÁ - Michaela NEUDERTOVÁ (edd.), Cesty a cestování v životě společnosti, Ústí nad Labem 1995, s. 252-268.

HOJDA, Zdeněk, "Kavalírské cesty" v 17. století a zájem české šlechty o Itálii, in: Itálie, Čechy a střední Evropa, Praha 1986, s. 216-239.

HOLÝ, Martin, Výchova a vzdělání české a moravské šlechty v 16. a v první třetině 17. století, in: FHB 21, Praha 2005, s. 111-210.

KROUPA, Jiří, Ditrichštejnové v polovině 17. století a model tzv. kavalírské cesty, in: Historická Olomouc a její současné problémy 4, Olomouc 1983, s. 109-115.

LEIBETSEDER, Mathis, Die Kavalierstour. Adlige Erziehungsreisen im 17. und 18. Jahrhundert, Köln 2004.

STANNEK, Antje, Telemachs Brüder. Die höfische Bildungsreise des 17. Jahrhunderts, Frankfurt – New York 2001.

VOLDÁN, Vladimír, Cesta hofmistra Morgentallera jižní a západní Evropou, in: Brno v minulosti a dnes 4, Brno 1970, s. 104-115.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

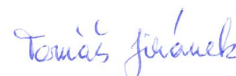
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré prameny, literaturu a další zdroje informací, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury a jsou patřičně citovány. Jsem si vědoma toho, že nedodržení pravidel citací je považováno za protiprávní jednání a je též důvodem k disciplinárnímu řízení.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména ze skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 22.6.2009

Zuzana Drahoňovská

Anotace

Tato práce se zabývá kavalířskou cestou bratrů Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů v letech 1726 – 1731. Nejdříve stručně pojednává o rodu Buquoy, jeho původu, významných představitelích a jejich majetku. Dále se práce zabývá kavalířskými cestami v období novověku, jejich významem a funkcí včetně představení základní literatury a pramenů. Nejvýznamnější částí bakalářské práce je zpracování cestovních účtů kavalířské cesty bratrů Buquoyů, které dopodrobna rozebírá. Práce analyzuje určité aspekty každodenního života, cestování a vzdělání novověké šlechty.

Klíčová slova

kavalířské cesty, vzdělání, cestování, 18. století, baroko, aristokracie, dějiny každodennosti

Annotation

This work focuses on the grand tour of Franz Leopold and Karl Jakob Buquoy between 1726 and 1731. The first part of this work describes the lineage of the Buquoy family, especially its origin, the most remarkable persons and their property. The next part of this work shows the importance of the grand tours in the modern period and presents the literature and historical sources that deals with this topic. The most significant part of this work is detailed analysis of the amount of money that Buquoy spent during their grand tour from which it describes some aspects of their everyday life especially travelling and education.

Key words

grand tours, education, travelling, 18th century, baroque, aristocracy, the history of everyday life

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jiřímu Kubešovi, Ph. D., za jeho četné rady, ochotu, trpělivost a čas po celou dobu vypracování mé práce. Dále bych mu ráda poděkovala za půjčení velkého množství literatury včetně jeho ještě nepublikované studie.¹

¹ KUBEŠ, Jiří. *Friendship, Admiration, or Hatred? The Image of the United Provinces in the Travel Diaries of Czech Nobility (1650-1750)*. (v tisku)

Obsah

I. Vymezení cílů bakalářské práce	1
II. Buquoyové v českých zemích raného novověku	2
III. Výchova a kavalírské cesty barokní šlechty	7
III. 1. Aristokratická výchova a kariéra	7
III. 2. Kavalírské cesty a jejich význam.....	8
III. 3. Prameny k dějinám kavalírských cest.....	11
IV. Kavalírská cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů.....	13
IV. 1. Charakteristika a výpovědní hodnota pramene	13
IV. 2. Itinerář	15
IV. 3. Analýza cestovních účtů z kavalírské cesty	24
IV. 3. 1. Měna, ve které jsou účty vedeny.....	24
IV. 3. 2. Dopravní prostředky.....	27
IV. 3. 3. Ubytování a strava	31
IV. 3. 4. Oblečení, obuv a doplňky.....	34
IV. 3. 5. Vzdělání.....	39
IV. 3. 6. Platy služebnictva	44
IV. 3. 7. Zábava a dvorská reprezentace.....	46
IV. 3. 8. Ostatní	48
IV. 4. Závěrečné shrnutí a zhodnocení výdajů kavalírské cesty	50
V. Závěr	52
VI. Summary	54
VII. Přehled použitých pramenů a literatury.....	55
VII. 1. Použité prameny	55
VII. 2. Vydané prameny tiskem	55
VII. 3. Použitá literatura.....	55
VII. 4. Další zdroje	58
VIII. Obrazové přílohy.....	59

I. Vymezení cílů bakalářské práce

Jedním z cílů bakalářské práce je představit rod Buquoy, jeho původ, objasnit příchod Buquoyů do českých zemí, seznámit s jeho významnými představiteli a majetkem.

Dalším úkolem je ukázat význam kavalírských cest ve výchově a vzdělání novověké šlechty. Bakalářská práce by měla prezentovat významná evropská města, která se stala cílem šlechtických studijních cest a odůvodnit, proč právě tam vedly kroky mladých kavalírů.

Práce by měla představit prameny, které lze využít ke studiu kavalírských cest, zejména pak charakterizovat účty a ukázat jejich výpovědní hodnotu. Dále by měla seznámit se základní literaturou zabývající se cestováním, vzděláním a výchovou novověké aristokracie.

Základním cílem bakalářské práce je podrobná analýza cestovních účtů z kavalírské cesty bratrů Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů v letech 1726 – 1731, které sepsal jejich hofmistr Jean Bertrand Dortu. Účty jsou uloženy v Rodinném archivu Buquoyů ve Státním oblastním archivu v Třeboni.² Rozbor účetního materiálu by měl ukázat na základní body jejich studijní cesty, tedy kolik peněz byli ochotni vynaložit například na vzdělání, cestování, oblečení a reprezentaci rodu, ubytování a stravu, zábavu, jaká místa navštívili a jak dlouho se v nich zdrželi.

Účetní materiál bude rozdělen na jednotlivé položky, přičemž každá částka bude převedena na zlaté rýnské. V závěrech mé práce pak budou tyto položky utříděny do jednotlivých kategorií (vzdělání, cestování a další), které budou navzájem porovnány.

² Státní oblastní archiv Třeboň (dále SOA Třeboň), Rodinný archiv Buquoyů (dále RA Buquoyů), inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731.

II. Buquoyové v českých zemích raného novověku³

Původní jméno rodu znělo Longueval. Buquoyové se začali nazývat až po roce 1580, kdy bylo panství Buquoy povýšeno na hrabství. Jedná se o silně prohabsbursky orientovaný rod, který jim byl oporou zejména na jižní hranici Španělského Nizozemí. Členové rodu se objevovali v různých službách habsburských císařů a španělských králů, ale nejvíce vynikali ve službách vojenských.⁴

Šlechtický rod Buquoy pochází z Francie. Jeho příslušníci žili na pomezí Francie a dnešní Belgie. Do Českého království přišli až v 17. století, když Karel Bonaventura Buquoy působil ve službách císaře Matyáše a odvrátil porážku císařských vojsk v Čechách. Jeho potomci byli po celé 17. století ve službách španělských králů a z českých statků pobírali pouze rentu, ale od počátku 18. století přesunuli Buquoyové své rodinné těžiště do střední Evropy a zařadili se mezi šlechtickou elitu Českého království.⁵

Podle legendy byl zakladatelem rodu Alexandre de Longueval. Není to ovšem doloženo spolehlivými prameny, a tak se jako první prapředek rodu uvádí Antoine de Longueval, který se zúčastnil s francouzským králem Filipem Augustem třetí křížové výpravy, při které v Palestině roku 1190 padl. Jeho potomci se postupem času rozdělili na několik větví, z nichž mezi ty významnější patří francouzská a burgundská větev.⁶ V roce 1444 koupil Hueges de Longueval baronii Vaux. Díky této koupí se Longuevalové stali barony de Vaux.⁷ Maxmilien de Longueval, baron de Vaux, který se narodil v roce 1537 v Arrasu, se oženil s Marguerite de Lille a díky tomuto sňatku se Buquoyové stali vzdálenými příbuznými Habsburků. V roce 1567 koupil panství Grand Buquoy, které 20. června 1580 povýšil španělský král Filip II. na hrabství. Od této chvíle příslušníci rodu mohli nosit titul hrabě de Buquoy. Za života hraběte Maxmiliena měli Buquoyové v držení panství Vaux, Reinghelst, Villers au Flos, Cappy, Archiet le Petit, Henniel a La Rangaigne d' Arras.⁸

³ Základní genealogická hesla v dílech *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl IV, s. 943 - 944; ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal Lexikon Aller Wissenschaften und Künste*. Halle – Leipzig 1738, Bd. 4, sl. 1943 (citováno podle internetové verze <http://www.zedler-lexikon.de>); Tamtéž, Supplement 4, sl. 1005 – 1008 (citováno podle internetové verze <http://www.zedler-lexikon.de>); WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexicon des Kaiserthums Oesterreich: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben*, Bd. 2., Wien 1857, s. 208 - 211; KALNÝ, Adolf, *Rodinný archiv Buquoyů. Inventář*. Třeboň 1993. KOBLASA, Pavel. *Buquoyové – stručné dějiny rodu*. Praha 2002. ISBN 80-903040-1-X.

⁴ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*. Praha 2004, s. 744. ISBN 80-7106-312-6.

⁵ Tamtéž, s. 461.

⁶ KUBŮ, František. *Buquoyové a Libějovice*. In: 300 let poutního kostela Jména Panny Marie na Lomci. Vodňany 2005, s. 13, ISBN 80-239-5085-1.

⁷ KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 43.

⁸ Tamtéž, s. 13, 44.

Karel Bonaventura (1571 – 1621) studoval na univerzitě v Douai, po úspěšném zakončení studií nastoupil jako komorník na královském dvoře v Madridu. Od 21 let se také začal věnovat vojenské kariéře. Zpočátku bojoval proti nizozemským vzbouřencům. Roku 1603 se stal generálem dělostřelectva. Od své matky Marguerite dostal roku 1591 panství Frasnés a roku 1608 získal i Fraciennes a Tergnie. Sňatkem s Marií Magdalenou Biglia (1573 – 1654) získal vcelku velký majetek, a stal se tak velmi zámožnou osobou. Na žádost císaře Matyáše vstoupil neochotně do rakouských služeb a roku 1614 byl jmenován nejvyšším polním maršálem.⁹ Po pražské defenestraci převzal vrchní velení nad císařskými vojsky v Čechách.

Do Čech se rod Buquoyů dostal, když Karel Bonaventura obdržel od císaře Ferdinanda II. švamberské statky (Nové Hrady, Rožmberk a Libějovice),¹⁰ dále pak Žumberk a Cuknštejn. Tento majetek získal ještě před bitvou na Bílé hoře listinou z 6. února 1620 za statečnost ve vojenských službách a za půjčky, které Ferdinandovi poskytl.¹¹ Císař mu a jeho vojákům také dlužil za žold, proto lze říci, že darování těchto statků bylo spíše náhradou za dlužené peníze.¹² Karel Bonaventura měl velký podíl na porážce vojska českých povstalců v bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620, protože jeho vojenské nadání a zkušenosti byly opravdu značné a byl považován za jednoho z nejschopnějších vojevůdců té doby. Později bojoval proti povstalcům v Uhrách. Při tomto tažení padl v boji dne 10. července 1621.¹³

Po smrti Karla Bonaventury roku 1621 převzala veškerý majetek jeho manželka Marie Magdalena. Roku 1622 se majetku zřekla ve prospěch svého nezletilého syna Karla Alberta. Jelikož se Marie Magdaléna zdržovala v Bruselu, odevzdala správu jihočeských statků do rukou Filipa von Straden, kterého po jeho smrti roku 1625 nahradil jeho bratr Gerhard. Roku 1626 se Marie Magdaléna trvale usadila v Čechách a převzala správu majetku.¹⁴ Kvůli bojům o švamberské dědictví potřebovala potvrzení císařské donace z roku 1620. Toho se jí dostalo listinou z 5. července 1623. Roku 1633 přikoupila svébozský a olbramský statek a roku 1650

⁹ KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 14 – 16, 44.

¹⁰ Tyto statky byly součástí někdejších rožmberských panství, která byla císařem Ferdinandem II. zabavena jako součást pobělohorských konfiskací (za účast na stavovském povstání) a poté část rozdána císařovým přívržencům a část prodána. Švamberský nárok na ně ale nezanikl, a tak znepokojoval po celé 17. století všechny držitele někdejších rožmberských panství včetně Buquoyů. Ještě roku 1692 se Františka Polyxena Paarová ze Švamberka snažila na Buquoyích pomocí soudního sporu vymoci část rožmberského dědictví. MAŤA, P. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, s. 96 – 97.

¹¹ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl IV, s. 943.

¹² KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 19.

¹³ Tamtéž, s. 14 – 17.

¹⁴ HOKR, Vladimír. *První Buquoyové na jihu Čech v první polovině 17. století. Problematika usazení a budování sídelní sítě*. České Budějovice 2000 (diplomatická práce HÚJU), s. 56 – 62.

statek Hřeben.¹⁵ 15. listopadu 1627 získala Marie Magdaléna a její syn Karel Albert v Čechách inkolát.¹⁶

Syn Karel Albert (1607 – 1663) nastoupil vojenskou kariéru ve španělských službách a převážně pobýval ve Španělském Nizozemí. Mohl se honosit tituly jako guvernér a vrchní velitel v Hennegau, generál dělostřelectva, generál-kapitán lehkého jezdecktva a rytíř řádu Zlatého rouna.¹⁷ V roce 1613 přesídlil z Bruselu do Monsu. Roku 1638 byl španělským králem Filipem IV. jmenován klíčником jeho paláce v Monsu. Po matčině smrti roku 1654 se ujal správy majetku, který mu v závěti odkázala. Majetek sice převzal, ale v Čechách se neusadil a správou českých panství pověřil syna Ferdinanda.¹⁸ V letech 1648 – 1653 vybudoval sídlo ve Farciennes v Belgii, kde byl také po své smrti roku 1663 pohřben.¹⁹

V závěti udělal ze všech panství v Čechách fideikomis,²⁰ který zaručoval nedělitelnost českého majetku a ochraňoval ho před prodejem v případě finančních potíží. A ještě, že tak učinil, protože v 17. a 18. století pronásledovaly českou šlechtu finanční bankroty a Buquoyové nebyli výjimkou.²¹ Jelikož se účastnili francouzsko-španělských válek proti francouzským Bourbonům, tak byli postiženi dvěma vlnami konfiskací majetku. V letech 1653 a 1723 přišli o část majetku na území dnešní Francie. Kvůli dluhům museli Buquoyové některé své francouzské a nizozemské statky prodat, čímž alespoň částečně vyřešili svou špatnou finanční situaci. Roku 1699 bylo prodáno panství Vaux a Petit Buquoy a po roce 1703 byli nuceni v prodeji pokračovat. Tím ale jejich velké finanční problémy neskončily a roku 1732 vyhlásili bankrot.²² Naštěstí se díky fideikomisu vyhnuli rozprodání českého majetku, dluhy však vyrovnávaly ještě další generace.²³

Buquoyové také vlastnili menší statky a nemovitosti v Dolním a Horním Rakousku a v Uhrách. Ovšem jejich majetek v Rakousku se po smrti Karlova nejstaršího syna Ferdinanda (1634 – 1685) zmenšoval a v polovině 19. století se nacházel téměř jen ve Vídni.²⁴

¹⁵ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl IV, s. 943.

¹⁶ HOKR, V. *První Buquoyové*, s. 63. Inkolát je právo k trvalému usazení, zastávání vysokých úřadů a vlastnictví statků, a tím příslušnost k českému panskému stavu: KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 21.

¹⁷ Tamtéž, s. 19 – 21.

¹⁸ HOKR, V. *První Buquoyové*, s. 74 – 87.

¹⁹ Tamtéž, s. 83 - 87.

²⁰ „Do držení nedělitelného komplexu tří jihočeských panství nastupoval vždy nejstarší syn nebo nejstarší žijící příbuzný předešlého majitele a Libějovice tak měly od té doby vždy společného majitele s Novými Hradý a s Rožmberkem. Prvním v této řadě se stal nejstarší syn Karla Alberta Ferdinand.“ KUBŮ, F. *Buquoyové a Libějovice*, s. 14.

²¹ Finanční problémy měli např. i Michnové z Vacínova, František Karel Přebořovský nebo Černínové z Chudenic.

²² KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 21, 44; VALENTA, Aleš. *Bankrot Karla Kajetána Buquoye: geneze, průběh, důsledky*. In: Jihočeský sborník historický 76, 2007, s. 58-96. ISSN 0323-004X, ISBN 978-80-86260-76-1.

²³ MAŤA, P. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, s. 131. Výše jejich dluhů dosáhlo téměř 720 000 zlatých.

²⁴ KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 45.

Karel Filip (1636 – 1690), druhý syn Karla Alberta, působil jako plukovník ve španělských službách. Roku 1687 se stal císařským komorníkem. 1. června 1688 byl povýšen španělským králem Karlem II. do knížecího stavu a od té doby nosili příslušníci rodu titul kníže de Longueval, hrabě de Buquoy.²⁵ V letech 1680 – 1717 patřil Buquoyům statek Olešnice u Nových Hradů a roku 1689 se český buquoyský majetek rozšířil o statek Dub, Mostky a Větrný Jeníkov.

Knížetem byl i Filip Emanuel (1674 – 1703), syn Karla Filipa, který stál jako tehdejší majitel Libějovic u zrodu poutního kostela na Lomci. Bohužel zemřel v nízkém věku bez potomků, a tudíž s jeho smrtí přišla rodina i o knížecí titul. Proto se rodového majetku ujal jeho strýc Albert Karel (1638 – 1714), který již nesloužil ve španělských službách, ale na dvoře rakouských Habsburků, kde se stal dvorním radou a tím se pozornost této linie Buquoyů upřela do střední Evropy.²⁶

Karel Kajetán (1676 – 1750), syn Alberta Karla, zastával funkci nejvyššího hofmistra Království českého. V roce 1703 byl povýšen do dědičného rakouského hraběcího stavu. Na rozdíl od svých předchůdců nebudoval žádné církevní stavby, ale užíval si přepychu a radováněk, a tak pouze rozšířil rezidenci a zahradu na Nových Hradech a vybudoval okrasný park na ostrově v Žárském rybníce. V roce 1700 se oženil s Filipínou Alžbětou hraběnkou Pálffy von Erdöd. Dalo by se říci, že právě on měl největší zásluhu na finančním bankrotu Buquoyů. Je pravdou, že velkou mírou na zadlužení rodu se podílely příbuzenské pohledávky, ale také je známo, že Karel Kajetán překročil nezbytnou míru stavovských výdajů. Jeho finanční politiku kritizoval i jeho syn František Leopold, který měl s otcem kvůli finančním záležitostem několik sporů a peníze se také podepsaly na jejich celkovém vztahu mezi otcem a synem, který byl opravdu chladný, a ponechávaly mezi nimi odstup.²⁷

František Leopold (1703 – 1767), druhý syn Karla Kajetána, byl typický rokokový šlechtic, který pořádal plesy a bavil se. V roce 1735 se i přes nepřízeň otce oženil s Gabrielou Johannou hraběnkou Rogenfordovou.²⁸ Jako jeden z prvních Buquoyů nenastoupil vojenskou dráhu, ale budoval kariéru v zemských úřadech. V roce 1733 se stal přísedícím moravského tribunálu a od roku 1740 byl členem české královské gubernie. Téhož roku mu jeho otec Karel Kajetán předal fideikomis, aby se pokusil splatit dluhy. Do roku 1756 se mu podařilo snížit dlužnou částku na necelých 400 000 zlatých. František Leopold zastával několik

²⁵ Tamtéž, s. 23 – 24.

²⁶ KUBŮ, F. *Buquoyové a Libějovice*, s. 15.

²⁷ Více o finančních nesnázích Buquoyů: VALENTA, A. *Bankrot Karla Kajetána Buquoye*, s. 58-96.

²⁸ Jeho otec Karel Kajetán Buquoy napsal dopis císaři, ve kterém ho žádá, aby nepovolil sňatek Františka Leopolda s hraběnkou Gabrielou z Rogendorfu, protože by mladému šlechtici nepřineslo ani prostředky, ani protekci. MAŤA, P. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, s. 606.

významných funkcí. V říjnu 1741 byl uveden mezi nejvyšší zemské úředníky a v roce 1745 se stal tajným radou, roku 1747 nejvyšším zemským maršálem, roku 1749 nejvyšším zemským komořím a v roce 1757 nejvyšším zemským hofmistrem. V 50. a 60. letech 18. století působil jako kurátor, administrátor a sekvestátor některých zadlužených panství.²⁹ Také byl například předsedou smírčí komise v jednání zbankrotovaného J. A. Schaffgotsche s věřiteli.³⁰ V letech 1749 – 1765 dohlížel na chod úřadu desk zemských. V roce 1763 získal řád Zlatého rouna. Zemřel roku 1767 v Praze.³¹ Jeho mladší bratr Karel Jakub (1708 – 1759) se stal císařským hejtmanem.

Posledním, koho bych ráda ve své práci vyzdvihla, je syn Františka Leopolda Johan Nepomuk (1741 – 1803), který zastával funkci císařského tajného rady. Proslul zejména pro svou charitativní činnost. Roku 1779 zřídil na svém panství ústav pro chudé. Císař Josef II. ho povolal do Vídně, aby zřizoval podobné ústavy ve Vídni a v zemích habsburské monarchie. V letech 1784 – 1787 mu byla svěřena správa všech nadací a dobročinných ústavů. Johan Nepomuk se zaměřil zejména na vnitřní rozvoj panství, a přestože se choval velmi hospodárně, byl nucen prodat panství Libějovice hraběti Schwarzenbergovi.³²

Buquoyové byli v 19. a 20. století i nadále významným rodem, který se mohl pyšnit mnoha dalšími výraznými osobnostmi. Ti však již nejsou pro práci podstatní. Buquoyů se velmi dotkla pozemková reforma, která byla dokončena roku 1925, kdy přišli o necelých 10 000 ha pozemků. V roce 1945 jim byl zkonfiskován jejich veškerý český majetek. Jednalo se o panství Nové Hrady, Rožmberk, Přísečnice a Haunštejn.³³

²⁹ Jednalo se např. o panství rodu Kinských, Schliků nebo Kolowratů. KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 27.

³⁰ VALENTA, A. *Bankrot Karla Kajetána Buquoye*, s. 58.

³¹ KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 26 – 27.

³² Tamtéž, s. 27 – 29.

³³ Tamtéž, s. 46 – 51.

III. Výchova a kavalírské cesty barokní šlechty

III. 1. Aristokratická výchova a kariéra³⁴

Na výchovu a vzdělání mladých šlechticů se během raného novověku kladl velký důraz. V období baroka vzrůstaly požadavky na úroveň vzdělání. Schopnost číst, psát, počítat a znalost latiny už nestačila. Bylo třeba přistupovat zodpovědně k výchově a vzdělání šlechtických potomků, proto mezi šestým a osmým rokem byl malý chlapec odveden ze společnosti fraucimoru pod dohled otce nebo poručníka a byl mu přidělen soukromý učitel.³⁵

Postupně se utvářel model aristokratického vzdělávání, ale ani na konci 17. století stále neměl jednotnou podobu. Také aristokratická výchova začínala být stále více nákladnější.³⁶ Od druhé poloviny 16. století se rozvíjelo v habsburské monarchii jezuitské školství. Zejména pětiletá gymnaziální studia a tříletá artistická fakulta se často stávaly součástí vzdělání české katolické aristokracie.³⁷ Za završení procesu vzdělání byla považovaná kavalírská cesta, kdy se urozený mladík proměnil v opravdového šlechtice. Po absolvování této studijní cesty měl být mladý šlechtic připraven na svoji budoucí kariéru. Na kavalírské cestě se měl mladý aristokrat naučit zodpovědnosti, samostatnosti, měl získat vyšší vzdělání zejména v oblasti práva, historie, zeměpisu, matematiky a jazyků. Nejdůležitějším bodem pro šlechticovu budoucí kariéru však bylo navázání kontaktů s diplomaticky či politicky významnými osobnostmi, kteří by mohli urychlit jeho vzestup v kariéře a pomohli by mu zviditelnit se u panovnického dvora.

Mladí šlechtici si mohli vybrat mezi kariérou církevní, vojenskou, dvorskou, v zemských úřadech nebo v diplomacii. V aristokratické kariéře byla důležitá společenská prestiž, která se získávala neustálým a urputným zápasem o dostupné úřady a hodnosti. Ve druhé polovině 17. století bylo běžné kupování nevýnosných úřadů, což jen ukazuje směnu ekonomického kapitálu za kapitál kariérní. Ne majetek, ale služba panovníkovi se stala ceněným zbožím.³⁸

³⁴ „Jako kariéru označujeme takovou činnost jedince ve veřejných sférách společnosti, která se vyznačovala soustavností, byla institucionálně zakotvena (úřadem či hodností a měla, alespoň ve většině případů, charakter služebního postupu, daného jistými, byť nepsanými pravidly a zvyklostmi).“ MAŤA, P. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, s. 296 - 297.

³⁵ Více HOLÝ, Martin. *Výchova a vzdělání české a moravské šlechty*. In: *Folia historica Bohemica* 21, 2005, s. 111 - 210.

³⁶ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*, s. 303.

³⁷ Tamtéž, s. 305.

³⁸ Tamtéž, s. 296; SMÍŠEK, Rostislav. *Dvorská kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenbergu*. In: *Jihočeský sborník historický* 73, 2004, s. 94 – 120.

III. 2. Kavalířské cesty a jejich význam

Vědecký zájem o studium kavalířských cest v posledních letech u badatelů stoupl. Průkopníky byli v 80. letech 20. století Jaroslav Pánek³⁹ a Zdeněk Hojda.⁴⁰ V zahraničí jsou již k dispozici syntézy zabývající se cestováním⁴¹ a velkým přínosem je zejména práce Mathise Leibetsedera.⁴² K této tématice také vyšel obsáhlý sborník, který editoval Rainer Babel a Werner Paravicini.⁴³ Existuje i mnoho dílčích analýz k problematice kavalířských cest. Mezi klíčové studie patří práce Evy-Marie Csáky-Loebenstein⁴⁴ a Gernota Heiße.⁴⁵ V Čechách sumarizující práce zatím chybí, ale tématem se systematicky zabývají již zmíněný Zdeněk Hojda, dále Ivo Cerman,⁴⁶ Martin Holý,⁴⁷ Jiří Kubeš⁴⁸ a Tomáš Foltýn.⁴⁹

Mezi frekventované prameny patří tzv. ego-dokumenty. Řadí se mezi ně korespondence, životopisy, osobní a cestovní deníky. Jedním z důvodů, proč se ego-dokumenty těší takové oblibě, je, že ukazují velmi subjektivní pohled na skutečnost.⁵⁰

³⁹ PÁNEK, Jaroslav. *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551 – 1552*. České Budějovice 2004; TÝŽ. Cestování jako modernizační činitel středověké a raně novověké společnosti (Problémy českého výzkumu). In: BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVIČ, Michaela (ed.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem, 1997, s. 9 – 22.

⁴⁰ HOJDA, Zdeněk. "Kavalířské cesty" v 17. století a zájem české šlechty o Itálii. In: Itálie, Čechy a střední Evropa. Praha 1986, s. 216-239; TÝŽ. *Mladí Martinicové v Itálii. Kavalířské cesty české šlechty do Itálie v 16. – 18. století*. In: Dana a Vladimír PŘIBYLOVI (uspoř.). *Itálie, Slaný: Město Slaný 2006 (=Slánské rozhovory 2005)*, s. 35-40.

⁴¹ STANNEK, Antje. *Telemachs Brüder. Die höfische Bildungsreise des 17. Jahrhunderts*. Frankfurt – New York 2001; MACZAK, Antoni. *Travel in Early Modern Europe*. Oxford 1995.

⁴² LEIBETSEDER, Mathis. *Die Kavaliertour. Adlige Erziehungsreisen im 17. und 18. Jahrhundert*. Köln 2004.

⁴³ BABEL, Rainer – PARAVICINI, Werner (Hg.). *Grand Tour. Adeliges Reisen und europäische Kultur vom 14. bis zum 18. Jahrhundert*. Ostfildern 2005.

⁴⁴ CSÁKY-LOEBENSTEIN, Eva-Maria. *Studien zu Kavaliertour österreichischer Adelige im 17. Jahrhundert*. *MIÖG* 79, 1971, s. 408-434.

⁴⁵ HEIB, Gernot. *Bildungsreisen österreichischen Adelige in der Frühen Neuzeit*. In: Lenka BOBKOVÁ - Michaela NEUDERTOVIČ (ed.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem 1995, s. 252-268.

⁴⁶ CERMAN, Ivo. *Zrození osvícenského kavalíra. (Vzdělání a cestování Jana Karla z Dietrichsteina)*. Časopis národního muzea – řada historická 173, 2004, č. 3-4, s. 157-190; TÝŽ. *Vzdělání a socializace kancléře Rudolfa Chotka*, Český časopis historický 101, 2003, s. 826-827. TÝŽ. *Bildungsziele – Reiseziele. Die Kavaliertour im 18. Jahrhundert*. In: SCHEUTZ, Martin – SCHMALE, Wolfgang – ŠTEFANOVÁ, Dana (Hg.), *Orte des Wissens*. Wien 2004, s. 47-76.

⁴⁷ HOLÝ, Martin. *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů (1575 – 1665) a jeho poznávací cesta po střední a západní Evropě v letech 1607 – 1608*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 35 – 65.

⁴⁸ KUBEŠ, Jiří. *Fragmenty písemností z kavalířské cesty hrabat z Clary-Aldringenu z roku 1727*. In: *Theatrum historiae*. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice 1, 2006, s. 83-108; TÝŽ. *Kryštof Václav z Nostic. Deník z cesty do Nizozemí v roce 1705*. Praha 2004. ISBN 80-86197-36-0; TÝŽ. *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee a jeho studium v Salcburku v letech 1723-1725*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 169 - 170.

⁴⁹ FOLTÝN, Tomáš. *Cestovní instrukce jako pramen k dějinám kavalířských cest (1640-1740)*. In: *Historie* 2005. Celostátní studentská vědecká konference, Liberec 8. – 9. prosince 2005. Liberec 2006, s. 74-116; TÝŽ. *Výchova barokních knížat: Lobkovicové, cestovní instrukce a kavalířské cesty*. In: *Porta Bohemica*. Sborník historických prací 4. Státní oblastní archiv v Litoměřicích 2007, s. 163-180.

⁵⁰ KUBEŠ, J. *Fragmenty*, s. 83 – 84.

V pramenech osobní povahy se odráží myšlenky, vjemy a pocity autora. Lze z nich také vyčíst informace o každodenním životě a jeho náplni.

Kavalířská cesta byla v 17. a 18. století nedílnou součástí šlechtické výchovy. Vydávali se na ní mladí chlapci, ze kterých se během cesty stávali šlechtici. Jednou z hlavních funkcí kavalířské cesty bylo vzdělání, které se dělilo na dvě části, studium a šlechtická cvičení. Mladí kavalíři se vzdělávali především v oblasti práva, matematiky a cizích jazyků. Šlechtická cvičení připravovala budoucího šlechtice na život u dvora a reprezentaci rodu. Jednalo se zejména o výuku tance, šermu, hraní na hudební nástroj, jízdy na koni a další reprezentativní aktivity. Za účelem vzdělání se mladí kavalíři zapisovali na prestižní evropské univerzity a najímali si soukromé učitele. Díky kavalířským cestám mimo české země mohli mladí šlechtici poznat nové země, jejich kulturu, zvyky a jazyky. Za kavalířskou cestu bývá považována cesta s důrazem na vzdělání a výchovu šlechtice před jeho osamostatněním, zahájením kariéry, uzavření sňatku apod. Méně často se na zahraniční vzdělávací cestu vypravili šlechtici již finančně zajištěni, mající rodinu a určité postavení ve společnosti.⁵¹

Kavalířské cesty začaly mít velký význam již ve 2. polovině 16. století, kdy se mění společenská úloha šlechty. Rytíře se všemi svými ctnostmi a rytířskými dovednostmi postupně vystřídal typ dvořana, který se zajímal zejména o své vzdělání.⁵² Období kavalířských cest rozděluje Zdeněk Hojda do třech fází. První fáze (1570 – 1590) je přípravná. Smysl a náplň cest se teprve formuje a rozvíjí. Druhá fáze (1590 – 1710) je označována za vrcholné období. Třetí fáze (1710 – 1740) je obdobím doznívání kavalířských cest. V této době se kladly velké nároky na vzdělání a jeho specializaci.⁵³

Nejčastěji byly kavalířské cesty směřovány do jižní a západní Evropy. K cestování patřila prohlídka různých paláců, domů, zahrad, které kavalíři mohli obdivovat po architektonické stránce, a návštěva šlechtických dvorů, kde získávali důležité kontakty pro svoji budoucí kariéru i pro hodnotnější náplň své cesty, jako doporučující dopisy k audienci u vysoce postavených šlechticů nebo církevních hodnostářů.

Cesty do Itálie byly velmi frekventované. Z dvaceti cest, které analyzoval Zdeněk Hojda, jich třináct směřovalo do Itálie. Kavalíři zde nejčastěji navštěvovali stará univerzitní střediska, rezidenční města italských dvorů, loretánské poutní místo a největším lákadlem byl Řím, kde také trávili kavalíři nejdelší dobu ze svého pobytu v Itálii a často i z celé kavalířské cesty. Většinou se délka pobytu v Římě pohybovala od deseti měsíců do dvou a půl roku.

⁵¹ Jako tomu bylo v případě Jindřicha Michala Hýzrleho z Chodů. O tom HOLÝ, M. *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů*, s. 35 – 65.

⁵² FOLTÝN, T. *Výchova barokních knížat*, s.163.

⁵³ HOJDA, Z. „*Kavalířské cesty*“, s. 216, 220.

Nejnavštěvovanější italskou univerzitou byla benátská v Padově, kde se zejména studovala práva a medicína, dále pak toskánská univerzita v Sieně, kde mladí kavalíři navštěvovali studia práv a artistickou fakultu.⁵⁴

Kavalířské cesty byly velmi nákladné a často představovaly velkou finanční zátěž pro šlechtickou rodinu.⁵⁵ Vedení účetnictví a peníze měl na starost hofmistr, který se staral o to, aby byly užívány s mírou a podle otcova přání. Většinou byly zasílány postupně po určitých částkách a mladým šlechticům bylo vyplácené pouze kapesné. Mezi největší výdaje jistě patřilo oblečení podle poslední módy a doplňky. V 17. století byla již ustanovena specifická dvorská móda, ve které se musel orientovat i mladý šlechtic, aby mohl správně reprezentovat svůj rod. To většinou nebylo zrovna jednoduché, jelikož u každého dvora byly určité módní odlišnosti, které se však musely striktně dodržovat. Kdo neměl potřebné šaty, byl stavovskou společností izolován od aktivní účasti na dvorském životě.⁵⁶

Samozřejmě se mladí kavalíři chodili také bavit. Navštěvovali různé dvorské slavnosti, kde nešlo pouze o zábavu, ale zejména se zde veřejně prezentovala výsadní pozice šlechty. Dvorské slavnosti se obvykle konaly na zámcích nebo v jejich přilehlých parcích. Mezi dvorskou zábavu patřila například divadelní představení, koncerty nebo tanec.⁵⁷

Také se mladí kavalíři scházeli se svými vrstevníky, dalšími kavalíry z jiných šlechtických rodů. Ale i tato zábava musela mít určitou úroveň. Otcové své syny často varovali v cestovních instrukcích před zhýralou zábavou, bujarými pitkami a styky s nesprávnými lidmi. Mladí kavalíři se měli pohybovat pouze ve vybrané společnosti, kde si měli osvojit vytříbené šlechtické chování a návyky a navázat kontakty s dalšími šlechtici ze stejné nebo vyšší společenské vrstvy. Samozřejmě by se také měli vyhnout nadměrné konzumaci alkoholu a hraní hazardních her.⁵⁸

⁵⁴ Tamtéž, s. 223 – 224.

⁵⁵ FOLTÝN, T. *Výchova barokních knížat*, s. 167.

⁵⁶ Tamtéž, s. 172.

⁵⁷ VAN DÜLMEN, Richard. *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století). Díl 2: Vesnice a město*. Praha, 2006, s. 154 – 163. ISBN 80-7203-812-5.

⁵⁸ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 91 – 93.

III. 3. Prameny k dějinám kavalírských cest

Pro výzkum kavalírských cest můžeme použít několik druhů pramenů. Patří mezi ně cestovní deníky,⁵⁹ korespondence,⁶⁰ cestovní instrukce,⁶¹ účty⁶² nebo univerzitní matriky. Badatelé a historici nejvíce vyhledávají a zpracovávají cestovní deníky. Naopak cestovní účty si badatelé oblíbili nejméně a jejich zpracování patří mezi vzácnější. Většina pramenů ke kavalírským cestám se nachází v rodinných archivech konkrétních šlechtických rodů, které převážně nalezneme ve státních oblastních archivech, v Moravském zemském archivu a v Zemském archivu v Opavě a jejich pobočkách.⁶³

Cestovní instrukce obsahuje nařízení, kterými by se měli mladí šlechtici na kavalírské cestě řídit. Cestovní instrukce byla zpravidla sepsána před samotnou cestou otcem, matkou či poručníkem a dána do rukou hofmistra, který dohlížel na dodržování těchto pravidel a celý průběh kavalírské cesty.⁶⁴ Obecně se v instrukcích objevují nařízení na podobná témata, jako je víra a zbožnost, bezpečí a ochrana, zdraví a prevence nemocí, studia a vzdělávání kavalírů, finanční zabezpečení cesty a výdaje během cesty, ošacení kavalírů a někdy i služebnictva.⁶⁵

Nejoblíbenějším pramenem bývá cestovní deník. Vedení cestovních deníků nebylo zcela dobrovolné, ale vyžadovali to otcové nebo poručníci mladých šlechticů. Do nich si byli nuceni mladí šlechtici zapisovat své zážitky a počínání na kavalírských nebo studijních cestách, aby o nich měli pověřené osoby přehled.⁶⁶ Proto v deníku nenalezneme větší množství soukromých poznámek, ale jsou zde spíše shrnuta fakta z kavalírské cesty jako informace o cestování, o cizích zemích a jejich kultuře. Důležitou součástí deníků byly též itineráře, které v nich sloužily k lepší orientaci.⁶⁷

⁵⁹ Za stěžejní práci zabývající se cestovními deníky bych jmenovala edici pramenů, kterou sepsali Josef Polišenský a Simona Binková. Nalezneme zde části cestovních deníků například Heřmana Jakuba Černína nebo Bedřicha z Donína a dalších. BINKOVÁ, Simona – POLIŠENSKÝ, Josef (ed.). *Česká touha cestovatelská, Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha 1989.

⁶⁰ O průběhu kavalírské cesty Františka Matyáše a Jana Václava Gallasů nás informuje korespondence jejich hofmistra Wilhelma Richtera a rodičů. O tom: KRUMMHOLZ, Martin. *Gallasové (1634-1757)*. In: KRUMMHOLZ, Martin (ed.). *Clam-Gallasův palác. Johann Bernhard Fischer von Erlach. Architektura – výzdoba – život rezidence*. Praha 2007, s. 20 -22.

⁶¹ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 74 – 116.

⁶² FLORKOVÁ, Lenka. *Kavalírská cesta Dominika Ondřeje z Kounic*. In: *Vyškovský sborník 4, 2004*, s. 87 – 111.

⁶³ KUBEŠ, Jiří. *Vyšší šlechta v českých zemích v letech 1650 – 1750. Úvod do tématu*. In: KUBEŠ, Jiří (red.). *Vyšší šlechta v českých zemích v období baroka (1650 – 1750). Biogramy vybraných šlechticů a edice typických pramenů*. Pardubice 2002 (Prameny k dějinám Pardubického kraje 3, 2007), s. 26.

⁶⁴ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 79 - 80.

⁶⁵ Tamtéž, s. 86 - 87.

⁶⁶ KUBEŠ, J. *Fragmentsy*, s. 84 – 85.

⁶⁷ SALONOVÁ, Kateřina. *Kavalírská cesta šlechtice z okruhu rodiny Valdštejnů v letech 1664 – 1665 (na základě cestovního deníku)*. Pardubice 2004 (bakalářská práce na KHV FHS UPa), s. 6 – 8.

Pro co nejpřesnější obraz celé kavalírské cesty by bylo vhodné zpracovat více pramenů, které by navzájem doplnily chybějící informace. Každý typ pramene nám podává zprávy z odlišných oblastí cesty. Bohužel více pramenů k jedné kavalírské cestě najdeme jen velice málo jako například u Dietrichštejnů nebo Lobkoviců, kterými se zabývá Ivo Cerman a Tomáš Foltýn.

IV. Kavalířská cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů

IV. 1. Charakteristika a výpovědní hodnota pramene

Ve své práci vycházím z poměrně podrobných cestovních účtů, které sepsal hofmistr mladých kavalírů Jean Bertrand Dortu.⁶⁸ Účty jsou uloženy v Rodinném archivu Buquoyů ve Státním oblastním archivu v Třeboni.⁶⁹

Účty patří mezi prameny kavalířských cest, které bohužel zatím nejsou mezi badateli moc oblíbeny, a patří tedy k méně zpracovávaným pramenům. Mezi práce zabývající se účetním materiálem náleží například studie Lenky Florkové, která zpracovala cestovní účty z kavalířské cesty Dominika Ondřeje z Kounic.⁷⁰

Hofmistr měl mnoho důležitých úkolů a povinností.⁷¹ Dohlížel na plnění cílů kavalířské cesty, na chování a studium mladých kavalírů a na průběžné financování celé cesty. O tom také v dopisech informoval rodiče, většinou otce, a řídil se dalšími pokyny, které mu byly v dopisech postupně zasílány (záleželo, jak se kavalír choval, jaké měl studijní výsledky a zda plnil přání rodičů). V instrukcích ze 17. století měl dokonce hofmistr mladé kavalíry i vyučovat (například latinský jazyk), ale instrukce z 18. století o této funkci již nehovoří a hofmistr mladé kavalíry pouze doprovází, hlídá a kontroluje.⁷²

Mezi další důležité úkoly hofmistra patřilo nakupování všech potřebných věcí, starost o hygienu a vedení účtů. Hofmistr mohl vést účty buď průběžně během kavalířské cesty (většinou se jednalo o čtvrtletní vyúčtování), nebo až po svém návratu veškeré výdaje zpětně sepsal do účetní knihy. Otec či poručník často chtěl, aby mu hofmistr v dopisech zasílal průběžné vyúčtování. To měl například nařízeno hofmistr Johan Frank v cestovní instrukci Františka Ferdinanda Kinského.⁷³ Jestli tomu tak bylo i v případě kavalířské cesty Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů, nelze určit, protože se z kavalířské cesty nedochoval žádný jiný pramen než závěrečné vyúčtování, tedy ani korespondence, cestovní instrukce či deníky.

⁶⁸ Vedení financí a účtů byla jedna z hlavních povinností hofmistra na kavalířské cestě. Například účty z kavalířské cesty Dominika Ondřeje Kounice sepsal hofmistr Ernst Melchior von Nuvolara. FLORKOVÁ, L. *Kavalířská cesta*, s. 87-111.

⁶⁹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731.

⁷⁰ FLORKOVÁ, L. *Kavalířská cesta*, s. 87-111.

⁷¹ Mathis Leibetseder téměř detailně rozebírá úřad hofmistra, jeho vývoj a povinnosti, ve své práci. LEIBETSEDER, M. *Die Kavalierstour*, s. 83 – 96.

⁷² Tamtéž, s. 89.

⁷³ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 74-116.

Účetní materiál je veden po měsících. Jedná se o závěrečné vyúčtování kavalírské cesty z let 1726 – 1731, které Jean Bertrand Dortu sepsal na základě jednotlivých účtenek až po návratu domů do Nových Hradů. Výsledné vyúčtování odsouhlasil a podepsal otec mladých kavalírů Karel Kajetán Buquoy. Celé vyúčtování je zapsáno do velkého sešitu o formátu A4 s tvrdými deskami. Převážná část účtů je psána v německém jazyce, ale lze tam najít i položky v latině, francouzštině či italštině. Položky v němčině jsou psány novogotickou kurzivou a položky v latině, francouzštině a italštině jsou psány humanistickým písmem. Slova v latině jsou použita pouze u některých výrazů týkajících se vzdělání jako například „*correpetitori pro jure publico et grotie*“.⁷⁴ Italská slova se v účtech vyskytují pouze zřídka při pobytu mladých kavalírů v Itálii, naopak francouzských slov používal Jean Bertrand Dortu ve vyúčtování docela často. Zřejmě se tak jednalo o člověka, kterému byla francouzština velmi blízká. Pravý původ hofmistra není známý, lze se tedy pouze domnívat, že Jean Bertrand Dortu mohl pocházet z pomezí Svaté říše římské a Francie a francouzština mohla být jeho rodným jazykem. Francouzská slovíčka používal nejčastěji u položek týkajících se dopravy, některých názvů látek, ozdob na oblečení, nábytku a dalších.⁷⁵ Celé vyúčtování má 88 stran.

Hofmistr zde používal vyúčtování v měně země, ve které se právě nacházeli. Tudíž součástí mé práce je i přepočítávání jednotlivých položek do jednotné měny (na zlaté rýnské),⁷⁶ abych mohla vytvořit co nejpřesnější analýzu účetního materiálu. Tato část je dosti obtížná, jelikož se hodnoty mincí měnily podle jednotlivých oblastí.⁷⁷ Samotný převod peněz šel u některých měn stanovit velmi obtížně. Občas hofmistr některé položky sečetl pod jednu částku, tudíž nelze stanovit přesnou částku jednotlivých položek, což také rozbor účetního materiálu neusnadňuje.

Účty vypovídají o finančním zabezpečení cesty, místech, která procestovali a navštívili, způsobu tehdejší dopravy, vzdělání, ubytování, zábavě a především o tom, jak se oblékali a kolik na vše byli ochotni (nebo spíše jejich otec Karel Kajetán Buquoy) vynaložit peněz.

Na začátku účetní knihy jsou nejdříve vypsané příjmy, které jsou zapsány v italských scudách a rovnou převedeny na zlaté rýnské. Příjmy se za celou dobu vyšplhaly na

⁷⁴ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731, únor 1727.

⁷⁵ Například slova „*bouquets*“ - kytice, „*bouteille*“ - láhev, „*garnitures*“ - ozdoby, „*chaise*“ - židle.

⁷⁶ 1 zlatý rýnský = 60 krejcarů, 1 krejcar = 6 denárů.

⁷⁷ Podrobněji rozebráno v kapitole IV. 3. 1. Měna, ve které jsou účty vedeny.

32 592 zlatých a 40 krejcarů,⁷⁸ což je okolo 6 000 – 7 000 zlatých ročně. Pak následují od 27. listopadu 1726 výdaje, které jsou vedeny po měsících.

IV. 2. Itinerář

Tabulka č. 1: Výjezd z Prahy a delší pobyty Buquoyů v německých městech na konci roku 1726

Datum	Místo
27. listopadu 1726	Praha
2.-4. prosince 1726	Norimberk
5.-11. prosince 1726	Bamberg
12.-14. prosince 1726	Würzburg
16.-22. prosince 1726	Mannheim

Kavalířská cesta bratrů Buquoyů započala 27. listopadu 1726. Poslední tři listopadové dny a prosinec 1726 strávili především na cestách, jen v některých městech se zdrželi pár dní, jinak se na delší dobu nikde nezastavili. Z Prahy cestovali přes Plzeň do německých knížectví,⁷⁹ kde projeli přes Amberg do Norimberku (zde se zdrželi od 2. do 4. prosince 1726).⁸⁰ Norimberk byl velkým svobodným říšským městem, kde byla v letech 1424 – 1796 uložena část říšských klenotů.⁸¹ Mladí kavalíři si prohlédli město a navštívili, stejně jako o pár měsíců později bratři František Václav a Jan Antonín z Clary-Aldringenu,⁸² městskou zbrojnici. Dále jejich cesta vedla do Bambergu, kde zůstali od 5. do 11. prosince 1726 a navštívili zde barona von Gahlenu. Ovšem hlavním důvodem jejich zdržení v Bambergu byla zřejmě návštěva rezidence Lothara Franze von Schönborna, který zde zastával biskupský úřad v letech 1694 – 1729. Lothar Franz von Schönborn byl zároveň i mohučským arcibiskupem. V letech 1710 – 1729 v Bambergu také působil jako koadjutor jeho synovec,

⁷⁸ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731, příjmy 1726.

⁷⁹ Přesná cesta mladých kavalírů vedla z Prahy přes Zdice, Cerhovice, Mýto, Rokycany, Plzeň, Stod, Staňkov, Horšovský Týn, Klenčí pod Čechovem a dále pak pokračovali do německých knížectví.

⁸⁰ Přesná trasa kavalířské cesty vedla přes Waldmünchen, Rötze, Fuhrn, Schwarzenfeld, Amberg, Rückersdorf do Norimberku.

⁸¹ Meyers. *Grosses universal lexikon. In fünfzehn bänden.* Mannheim 1983, Bd. 10, s. 210.

⁸² KUBEŠ, J. *Fragmenty*, s. 91.

říšský vicekancléř Friedrich Karl von Schönborn.⁸³ V předchozích letech byla návštěva Bambergu na kavalírských cestách velmi neobvyklá, avšak následně po bratřích Buquoyích se zde také zastavili i bratři z Clary-Aldringenu.⁸⁴

Dále jeli přes Dettelbach do Würzburgu, kde se zdrželi dva dny od 12. do 14. prosince 1726. Würzburg patřil mezi biskupská rezidenční města. Funkci biskupa zde zastával v letech 1724 – 1729 Christoph Franz von Hutten.⁸⁵ V následujících dnech cestovali přes Aschaffenburg do Mannheimu,⁸⁶ kde si udělali mladí kavalíři menší zastávku od 16. do 22. prosince 1726, protože zde pobýval se svým dvorem falcký kurfiřt Karel Filip III. Sídlo falckého kurfiřta se původně nacházelo v Heidelbergu, ale Karel Filip III., který působil jako jeden z říšských kurfiřtů v letech 1716 – 1742, přesídlil roku 1720 právě do Mannheimu.⁸⁷ Bratři Buquoyové ho tak zřejmě chtěli navštívit na jeho dvoře. 22. prosince 1726 se vydali přes Worms a Oppenheim do Mohuče, kde v letech 1695 – 1729 sídlil mohučský arcibiskup Lothar Franz von Schönborn.⁸⁸ Z Mohuče pak vypluli lodí přes Koblenz směrem na Kolín nad Rýnem,⁸⁹ kde se též nacházelo sídlo arcidiecéze a jako arcibiskup a kurfiřt zde sídlil v letech 1723 – 1761 Klement August I.⁹⁰ Odtud pokračovali do Neuss a Kleve.

Na konci prosince 1726 překročili mladí kavalíři říšskou hranici a zamířili do Rotterdamu ve Spojených nizozemských provinciích, které ne vždy patřily k cílům kavalírských cest. K výraznému nárůstu zájmu došlo až po roce 1700. Do té doby bylo Severní Nizozemí na studijních cestách mladých šlechticů pouze tranzitní zemí.⁹¹

⁸³ GATZ, Erwin – JANKER, Stephan M. (Hg.). *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648 bis 1803. Ein biographisches lexikon.* Berlin 1990, s. 593.

⁸⁴ KUBEŠ, J. *Fragmenty*, s. 91 - 92.

⁸⁵ GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 632.

⁸⁶ Remlingen, Aschaffenburg, Darmstadt, Heppenheim.

⁸⁷ *Meyers. Grosses universal lexikon*, Bd. 9, s. 105.

⁸⁸ GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 612.

⁸⁹ Přesná trasa cesty vedla přes Kempten, Boppard, Koblenz, Leutesdorf, Linec nad Rýnem až do Kolína nad Rýnem.

⁹⁰ GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 604.

⁹¹ Mladé kavalíry zde nejvíce přitahovala univerzita v Leidenu a často také navštěvovali Haag, kde žila diplomatická smetánka, čehož využívali pro navázání důležitých kontaktů s významnými politickými a diplomatickými osobnostmi. KUBEŠ, Jiří. *Friendship, Admiration, or Hatred? The Image of the United Provinces in the Travel Diaries of Czech Nobility (1650-1750).* (v tisku)

Tabulka č. 2: Místa pobytu mladých Buquoyů v Severním Nizozemí v roce 1727

Datum	Místo
<u>2. ledna – 6. června 1727</u>	<u>Leiden</u>
8.-9. ledna 1727	Amsterdam
11.-12. ledna 1727	Haag
14.-17. dubna 1727	Amsterdam
13.-15. května 1727	Utrecht
31. května – 2. června 1727	Haag

Do Rotterdamu dorazili bratři Buquoyové 1. ledna 1727 a zůstali zde přes noc. Již druhého dne obědvali v Leidenu, kde se nacházela jedna z prestižních univerzit Evropy, která byla založena v roce 1574 Vilémem Oranžským jako dar obyvatelům města za statečnost a odvážnou obranu města při španělské okupaci v 16. století.⁹² Leidenská univerzita se také stala prvním větším cílem a delší zastávkou na kavalírské cestě bratrů Buquoyů, protože se tu zapsali ke studiu letního semestru. Na leidenské univerzitě přitahovala mladé kavalíry především výuka veřejného práva. Johann Jakob Vitriarius, jeden z místních profesorů, se stal velmi oblíbeným a vyhledávaným učitelem říšského práva.⁹³ Nelze se tedy divit, že se mladí Buquoyové stali na několik měsíců jeho žáky. O prestiži výuky Johanna Jakoba Vitriaria vypovídá i cena, kterou mu kavalíři za pět měsíců učení vyplatili.⁹⁴ V Leidenu pobývali až do 6. června 1727.

Mladí kavalíři z Leidenu často vyjížděli na několikadenní výlety do dalších holandských měst, nejčastěji cestovali do Rotterdamu, Amsterdamu a Haagu. Vyjížděky do těchto měst měly svůj smysl, jelikož se jednalo o dosti významná holandská města. Hned na počátku jejich pobytu ve Spojených nizozemských provinciích strávili dny 8. a 9. ledna 1727 v Amsterdamu. Amsterdam bylo velké, významné a velmi bohaté přístavní město, které vzkvétalo převážně díky obchodu. Po úpadku Antverp se Amsterdam postupně rozrůstal a zvyšoval svůj význam. Kvůli velkému množství kanálů se mu říkalo Benátky severu.⁹⁵

O pár dní později (11. a 12. ledna 1727) si udělali výlet lodí do Haagu. Návštěva Haagu měla na kavalírské cestě své opodstatnění, jelikož se zde mohli seznámit a navázat pro

⁹² CHALES DE BEAULIEU, Anja. *Deutsche Reisende in den Niederlanden. Das Bild eines Nachbarn zwischen 1648 und 1795*. Frankfurt am Main u. a. 2000, s. 167.

⁹³ Tamtéž. Dále podrobněji rozebráno v kapitole IV. 3. 5. Vzdělání.

⁹⁴ V květnu 1727 mu bylo zapláceno 400 zlatých. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731, květen 1727.

⁹⁵ CHALES DE BEAULIEU, A. *Deutsche Reisende in den Niederlanden*, s. 77 – 80.

budoucí kariéru důležité kontakty s vyslanci z celé Evropy a jinými vlivnými osobnostmi. Přestože se tu nacházela tak vysoce postavená evropská společnost, neplatil tu žádný přísný ceremoniál, který by komplikoval setkání mladých kavalírů s diplomatickou smetánkou.⁹⁶ Haag byl dvorským městem a také zde sídlila vláda. Byl centrem kulturního života, který dosti ovlivnila francouzská kultura.⁹⁷

14. dubna 1727 navštívili opět Amsterdam a zůstali zde tentokrát čtyři dny, tedy do 17. dubna 1727. Na počátku května 1727 se mladí kavalíři rozjeli lodí do Utrechtu, kde se zdrželi od 13. do 15. května 1727. Utrecht byl významný tím, že v něm byl roku 1713 uzavřen utrechtský mír, který ukončil válku o španělské dědictví.⁹⁸ Na samém konci května 1727 si opět vyjeli do Haagu, kde pobýli do 2. června 1727.

6. června 1727 vyjeli z Leidenu přes Rotterdam do brabantských Antverp, kde zůstali přes noc ze 7. na 8. června 1727. Dále pokračovali poštovním vozem přes Brusel do Gentu, ze které vypluli lodí směrem na Bruggy, Ostende, Ypry, kde přenocovali v hostinci. Dne 23. června 1727 se vydali zpátky do Bruselu.⁹⁹ Brusel byl v té době centrem Jižního Nizozemí a sídlem místodržitelského dvora, jehož místodržitele jmenoval sám císař.

Tabulka č. 3: Přehled míst delšího pobytu bratrů Buquoyů v Lotrinsku a Francii v letech 1727 a 1728.

Datum	Místo
<u>5. srpna 1727 - 8. července 1728</u>	<u>Lunéville</u>
22.-25. června 1728	Strasbourg
26.-28. června 1728	Freiburg v Breisgau
<u>konec července 1728 – 23. října 1728</u>	<u>Paříž</u>

V srpnu 1727 jeli dostavíkem přes Luxemburg do Lotrinska, kde zůstali až do června 1728.¹⁰⁰ V Lotrinsku se stalo jejich hlavním cílem město Lunéville, kam se dostali 5. srpna 1727.¹⁰¹ Oproti tradičním cílům kavalírských cest je téměř roční pobyt v Lunéville dosti neobvyklý, ale zase ne tak překvapivý, jelikož zde pobýval lotrinský vévoda se svým dvorem. Buquoyové zřejmě viděli do zákulisí habsburské politiky, a věděli tak o chystané svatbě

⁹⁶ KUBEŠ, J. *Friendship, Admiration, or Hatred?*

⁹⁷ CHALES DE BEAULIEU, A. *Deutsche Reisende in den Niederlanden*, s. 91 – 94.

⁹⁸ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl XXVI, s. 263.

⁹⁹ Cestou projeli Mons a Enghien.

¹⁰⁰ Cestou projeli Thionville, Richemont a Méty.

¹⁰¹ Cestovali přes města Belleville, Nancy a Saint Nicolas.

Františka Štěpána Lotrinského s arcivévodkyní Marií Terezií.¹⁰² Z Lunéville si alespoň jednou za měsíc vyjeli na krátký jednodenní výlet do města Nancy, kde se nacházela univerzita, která se také často stala cílem kavalírských cest. Studovali zde například v roce 1723 bratři Karel Maxmilián a Jan Leopold Dietrichsteinové.¹⁰³ V účetním materiálu však není žádná položka či zmínka o zápise do univerzitní matriky, takže mladí Buquoyové zde nestudovali.

21. června 1728 si mladí cestovatelé vyjeli na výlet z Lunéville přes Phalsburg do Strasburgu, kde se zdrželi od 22. do 25. června 1728.¹⁰⁴ Strasburg patřil mezi města, kde měli rezidenci biskupové. Mladí kavalíři tak navštívili sídlo Armanda Gastona Maxmiliena de Rohana, který působil ve Strasburgu nejdříve od roku 1701 jako koadjutor vedle biskupa Wilhelma Egona von Fürstenberga a od roku 1704 již sám jako strasburgský biskup až do roku 1749.¹⁰⁵ 26. června 1728 vycestovali přes Brisak do Freiburgu v Breisgau, kde zůstali od 26. do 28. června 1728. Poté se vydali do Basileje, kde přenocovali na 29. června. Dále pokračovali přes Francii opět do lotrinského Lunéville,¹⁰⁶ kde setrvali do 8. července 1728. Poté již město Lunéville i Lotrinsko definitivně opustili.

Mladí kavalíři pokračovali z Lunéville přes Nancy, Saint Dizier a Versailles (které navštívili 20. července 1728) do Paříže,¹⁰⁷ kam dorazili koncem července 1728. Paříž byla původně sídlem francouzských králů, ale Ludvík XIV. přeložil své sídlo roku 1682 do Versailles, kde zůstalo až do roku 1789. Přesto Paříž zůstala centrem francouzské společnosti a společenského dění.¹⁰⁸ Paříž je veliké město plné nádherných a architektonicky zajímavých budov. To mladí pánové nemohli nechat bez povšimnutí a na konci září 1728 si šli prohlédnout okouzlující památky Paříže a dali za to spropitné více jak 7 zlatých.¹⁰⁹ Jistě nemohli opomenout prohlídku nejkrásnějšího pařížského kostela, kterým je arcibiskupská katedrála Notre Dame nebo botanické Tuilerijské zahrady založené v letech 1586 – 1641.¹¹⁰

¹⁰² František Štěpán Lotrinský (1708 – 1765) se po smrti svého otce, vévody Leopolda Lotrinského, ujal roku 1729 vlády v Lotrinsku, v roce 1731 se stal místodržitelem v Uhrách a v letech 1745 – 1765 působil jako císař římsko – německý. 12. února 1736 si vzal Marii Terezií za manželku. *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl IX, s. 636. Podrobněji o zákulisí příprav svatby s Marií Terezií vypráví ZEDINGER, Renate. *Hochzeit im Brennpunkt der Mächte: Franz Stephan von Lothringen und Erzherzogin Maria Theresia*. Wien – Köln – Weimar, 1994. ISBN 3-205-98175-8.

¹⁰³ CERMAN, I. *Zrození*, s. 168.

¹⁰⁴ Mladí kavalíři projeli města Benamini, Blâmont, Sarrebourg a Phalsburg.

¹⁰⁵ GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 626.

¹⁰⁶ Přesná cesta z Basileje do Lunéville vedla přes Kembs, Ottmarsheim, Fessenheim, Biesheim, Marckolsheim a Sélestat, Sainte Marie aux Mines, Gemaingoutte, Saint Dié des Vosges, Raon l'Etape a Azerailles.

¹⁰⁷ Jejich cesta vedla přes Saint Nicolas de Port, Nancy, Velaine en Haye, Toul, Lay Saint Remy a Void, dále přes Ligny v Barrois do Saint Dizier, odkud pokračovali přes Perthes, Farémont do Vitry le François, kde posnádali a vyjeli na La Chaussée sur Marne, Châlons en Champagne a Les Petites Loges do Rém. Z Rém se vydali přes Versailles do Paíže.

¹⁰⁸ *Meyers. Grosses universal lexikon*, Bd. 10, s. 465.

¹⁰⁹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, září 1728.

¹¹⁰ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl XIX, s. 232 - 233.

Bratři Buquoyové několikrát měsíčně vyjížděli z Paříže do Versailles, kde sídlil francouzský král Ludvík XV. (1710 – 1774, vládl od roku 1715) se svým dvorem. Největší chloubou Versailles je zahrada, kterou založil ve francouzském stylu proslulý zahradník Le Nôtre. Zahrada, plná květinových záhonů, trávníků, fontán a soch, obklopuje zámek, který nechal z původního loveckého zámečku přestavit Ludvík XIV. podle plánů dvorského architekta L. Levau a později J. H. Mansarta. Tento skvost evropské architektury byl dokončen roku 1688.¹¹¹ Mladí kavalíři se ve Versailles zajisté zúčastnili nějaké dvorské slavnosti, které se buď na zámku nebo v přilehlém parku pořádaly. Mladí Buquoyové opustili Paříž 23. října 1728 a vydali se směrem na Lyon.¹¹²

V listopadu 1728 se vydali do italských zemí, které patřily mezi tradiční cíle kavalírských cest. Například bratři Dietrichštejnové při své kavalírské cestě také směřovali do italských zemí a navštívili i stejná města jako mladí Buquoyové, tedy Turín, Milán, Janov, Benátky, Boloňa a Řím, kde stejně jako bratři Buquoyové zůstali nejdéle.¹¹³

Tabulka č. 4: Místa pobytu mladých Buquoyů v Itálii v letech 1728 - 1730

Datum	Místo
listopad 1728	Turín
prosinec 1728 - 2. polovina ledna 1729	Milán
2. polovina ledna - 7. února 1729	Benátky
7.-9. února 1729	Padova
10.-13. února 1729	Boloňa
<u>20. února – 30. dubna 1729</u>	<u>Řím</u>
1. květen - 2. polovina května 1729	Neapol
<u>konec května 1729 – 3. srpna 1730</u>	<u>Řím</u>

Na počátku listopadu 1728 pokračovali z francouzského Lyonu do Savojska, kde se zdrželi téměř celý měsíc v Turíně. Turínský dvůr byl silně frankofonní a byl považován za malé Versailles. Možná i proto sem často směřovaly studijní cesty mladých šlechticů. Kavalírská cesta sem zavedla Františka Matyáše a Jana Václava Gallasů, kteří se do Turína

¹¹¹ Tamtéž, díl XXVI, s. 591 – 592.

¹¹² Jejich přesná cesta vedla z Paříže přes Fontainebleau, Montargis, Nogent sur Vernisson, Cosne Cours sur Loire, La charité sur Loire, Saint Pierre le Moûtier, Moulins, La Pacaudière, Roanne, Tarare do Lyonu, odkud pak pokračovali do Turína.

¹¹³ CERMAN, I. *Zrození*, s. 186.

podívali v prosinci 1688 a tehdy se zde zapsali ke studiu na tamní šlechtické akademii,¹¹⁴ ta ale po roce 1700 přestala kvůli válce o španělské dědictví fungovat a později se již takové popularity netěšila.

Na samém konci listopadu 1728 vyjeli bratři Buquoyové do Milána, který přešel po smrti Maxmiliána Sforzy roku 1535 pod vládu španělských Habsburků a roku 1714 pod vládu rakouských Habsburků. Od roku 1714 společně s Mantovou tvořil rakouskou Lombardii.¹¹⁵ Cestou do Milána se mladí kavalíři ještě zastavili v Parmě, kde si prohlédli místní galerii, divadlo a knihovnu. Do Milána dorazili bratři Buquoyové na začátku prosince 1728 a zůstali zde minimálně do poloviny ledna 1729. Mladé kavalíry sem lákal dvůr habsburského místodržitele, kterým byl v letech 1725 – 1734 Count Wirich Philipp von Daun.¹¹⁶ Ke konci ledna 1729 se bratři Buquoyové vydali směrem na Benátky přes Bresciu, Veronu a Padovu. Mladí kavalíři se zdrželi v Benátkách zřejmě kvůli masopustním slavnostem, které se zde konaly v únoru. Součástí masopustních oslav byl slavný karneval, který si mladí Buquoyové, stejně jako většina ostatních kavalírů,¹¹⁷ nenechali ujít. V Benátkách zůstali do 7. února 1729 a poté pokračovali do Říma. Cestou strávili dva dny (od 7. února do 9. února 1729) v Padově, kde se nacházela jedna z nejnavštěvovanějších italských univerzit.¹¹⁸ 9. února večer pluli lodí do Ferrary, kde zůstali na oběd, a dále pokračovali do Boloni, kde strávili čas od 10. do 13. února 1729.

Další únorové dny strávili především na cestách a nikde se dlouho nezdržovali, městy pouze projížděli a v některých přenocovali nebo se zastavili na jídlo.¹¹⁹ 20. února se ubytovali v Římě (nejdříve v hostinci, později si najali byt). V Římě strávili nejdelší dobu z celé kavalířské cesty, tedy přibližně rok a půl. V Římě sídlí papež ve Vatikánském paláci. V době pobytu mladých Buquoyů se vystřídali na papežském stolci Benedikt XIII. (1724 – 1730) a Klement XII. (1730 – 1740).¹²⁰ Řím patřil k tradičním hlavním cílům kavalířských cest mladých aristokratů. Kavalíry přitahoval jako významné poutní místo a sídlo papežského dvora, kde si mohli vytříbit znalosti etikety a ceremoniálu.¹²¹ Řím mladé šlechtice také

¹¹⁴ KRUMMHOLZ, M. *Gallasové*, s. 21.

¹¹⁵ *Meyers. Grosses universal lexikon*, Bd. 9, s. 51 – 52.

¹¹⁶ *Wikipedia, the free encyclopedia : List of Governors of the Duchy of Milan* [online]. c2000-2002, last modified on 24 June 2009, at 19:34 (UTC) [cit. 2009-06-29]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Governors_of_the_Duchy_of_Milan>.

¹¹⁷ Slavný benátský karneval navštívil v roce 1691 na své kavalířské cestě i Jan Václav Gallas. KRUMMHOLZ, M. *Gallasové*, s. 22.

¹¹⁸ HOJDA, Z. „*Kavalířské cesty*“, s. 224.

¹¹⁹ Jeli například přes města Imola, Faenza, Forlì, Cesena, Rimini, Pesaro, Fano, Ancona, Loreto, Tolentino, Spoletti, Terni, Civita Castellana, Rignano, Prima Porta a další.

¹²⁰ GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 633.

¹²¹ HOJDA, Z. „*Kavalířské cesty*“, s. 225.

přitahoval pro velké množství památek, které si zde mohli prohlédnout. Jednalo se například o Colosseum, Forum Romanum nebo Panteon.¹²²

1. května 1729 si udělali bratři Buquoyové téměř měsíční výlet do Neapole, kterou v roce 1707 ovládli rakouští Habsburkové během válek o španělské dědictví.¹²³ Koncem května se vrátili zpátky do Říma, kde zůstali až do 3. srpna 1730.

Tabulka č. 5: Pobyt v italských, rakouských a německých městech v závěru kavalířské cesty bratrů Buquoyů

Datum	Místo
8.-14. srpna 1730	Florence
15.-22. srpna 1730	Boloňa
25.-31. srpna 1730	Janov
<u>31. srpna 1730 – 20. května 1731</u>	<u>Milán</u>
2.-11. června 1731	Innsbruck
13.-17. června 1731	Mnichov
18.-23. června 1731	Řezno

3. srpna 1730 opustili po téměř rok a půl dlouhém pobytu Řím a vydali se směrem na Florencii.¹²⁴ 5. srpna 1730 projeli Sienou směrem na Livorno, kde přenocovali ze 6. na 7. srpna 1730. Téhož dne se rozjeli do Pisy, ze které pokračovali do města Lucca, kde zůstali přes noc. 8. srpna 1730 se vydali přes město Pistoia do Florencie. Mladí kavalíři strávili ve Florencii několik dní od 8. do 14. srpna 1730. Florence byla centrem Toskánska, peněžního obchodu a kolébkou umění. V době návštěvy bratrů Buquoyů ve Florencii ještě vládl poslední velkovévoda ze slavného rodu Medici Giovanni Gaston (1671 – 1737). Po jeho smrti roku 1737 připadlo Toskánsko včetně Florencie Františku Štěpánu Lotrinskému na základě ustanovení Vídeňského míru z roku 1735.¹²⁵

14. srpna 1730 opustili mladí kavalíři Florencii a vydali se do Boloni,¹²⁶ kde zůstali od 15. do 22. srpna 1730. Z Boloni pokračovali přes Modenu do Parmy,¹²⁷ kde přenocovali

¹²² Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XXI, s. 760.

¹²³ Meyers. Grosses universal lexikon, Bd. 10, s. 8.

¹²⁴ Jejich cesta vedla z Říma přes Baccano, Monterosi, Ronciglione, Montefiascone, Bolsenu, Sienu, Livorno, Pisu, Luccu, Pistoiu do Florencie.

¹²⁵ Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XVII, s. 4; HIBBERT, Christopher. Vzestup a pád rodu Medici. Praha 1997, s. 313-320. ISBN 80-7106-201-4.

¹²⁶ Jejich cesta vedla z Florencie přes Firenzuolu, Filigare, Loiano, Pianoro do Boloni.

z 22. na 23. srpna 1730. Odtud vyjeli mladí cestovatelé přes Voltaggio, kde přenocovali, do Janova.¹²⁸ V tomto přístavním městě se ubytovali a zůstali tu od 25. do 31. srpna 1730. Z Janova se vraceli část cesty po té samé trase, po které přijeli (tedy přes Voltaggio, Novi Ligure, Tortonu), a dále pokračovali přes město Pavia do Milána, který mladí Buquoyové navštívili na své kavalířské cestě již podruhé. Tentokrát však v Miláně strávili daleko více času než na přelomu roku 1728 a 1729. Dlouhý pobyt v Miláně byl běžný i u ostatních šlechticů, protože je sem lákal dvůr habsburského místodržitele, kterým byl v době kavalířské cesty bratrů Buquoyů Count Wirich Philipp von Daun.¹²⁹ Mladí kavalíři zde pobývali téměř devět měsíců od 31. srpna 1730 do 20. května 1731.

Po odjezdu z Milána se již pomalu vraceli zpátky domů přes Mantovu, Trident, kde na počátku června 1731 přenocovali, do Innsbrucku. Innsbruck byl do roku 1665 sídlem tyrolské větve habsburského rodu.¹³⁰ Mladí cestovatelé se zde zdrželi od 2. do 11. června 1731. Když zde mladí pánové pobývali, tak navštívili místní zámek Ambras za 6 zlatých a 12 krejcarů.¹³¹

11. června 1731 opustili bratři Buquoyové Innsbruck a dále pokračovali do Mnichova, kde sídlil bavorský kurfiřt Karel Albrecht (kurfiřtem v letech 1726 – 1745), který se stal roku 1741 českým králem a roku 1742 císařem jako Karel VII.¹³² V Mnichově se bratři Buquoyové zdrželi od 13. do 17. června 1731.

Z Mnichova mladí kavalíři pokračovali do Řezna, kde také několik dní zůstali, přesněji od 18. do 23. června 1731, protože zde zřejmě navštívili nejen císařského vyslance při říšském sněmu, ale též rezidenci biskupa Johanna Theodora Bavorského, který zastával biskupský úřad v letech 1721 – 1763.¹³³ 23. června 1731 opustili Řezno a pokračovali v cestě do Lince, Deggendorfu, Freistadtu a zřejmě zpátky do Nových Hradů.¹³⁴

¹²⁷ Kavalíři vyjeli z Boloni přes Modenu Rubieru, Reggio nell' Emilia, Sant' Ilario d' Enza do Parmy.

¹²⁸ Jejich cesta vedla z Parmy přes Fiorenzuolu d' Arda, Piacenzu, Broni, Vogheru, Tortonu, Novi Ligure a Voltaggio do Janova.

¹²⁹ *Wikipedia, the free encyclopedia : List of Governors of the Duchy of Milan* [online]. c2000-2002, last modified on 24 June 2009, at 19:34 (UTC) [cit. 2009-06-29]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Governors_of_the_Duchy_of_Milan>.

¹³⁰ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM*, díl XII, s. 680.

¹³¹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, červen 1731.

¹³² GATZ, E. – JANKER, S. M. (Hg.). *Die Bischöfe*, s. 633.

¹³³ Tamtéž, s. 621.

¹³⁴ Avšak o cestě do Nových Hradů v účtech již není zmínka, dá se tedy pouze domýšlet. Poslední položka ve výdajích je za cestu do Freistadtu, kde se pánové zdrželi na oběd.

IV. 3. Analýza cestovních účtů z kavalírské cesty

IV. 3. 1. Měna, ve které jsou účty vedeny

Hofmistr zapisoval jednotlivé položky ve měně země, ve které se na kavalírské cestě právě nacházeli. Pro lepší přehled jsem v následující tabulce shrnula, jakými penězi se platilo v zemích, kterými mladí kavalíři cestovali.

Tabulka č. 6: Přehled používaných peněz

Země	Měna
Německé země	zlaté rýnské
Spojené nizozemské provincie	holandské zlaté
Brabantsko	holandské zlaté
Lotrinsko	francouzské libry
Francie	francouzské libry
Savojsko	italské liry
Benátsko	italské liry
Neapol	neapolské dukáty
Řím	italské scudi

Konec listopadu a téměř celý prosinec 1726 jsou vedeny ve zlatých rýnských. Od 29. prosince (kdy zamířili do Spojených nizozemských provincií) do 7. června 1727 jsou účty počítány v holandských zlatých, přičemž 1 holandský zlatý má 20 stuivers a 1 stuiver se dělí na 8 duit.¹³⁵ Od 7. června 1727 večer (když dorazili do Antverp) do konce července 1727 jsou účty vedeny v brabantských mincích, tedy také v holandských zlatých, ale v této oblasti měl holandský zlatý větší hodnotu.¹³⁶

Začátek srpna 1727, když projížděli Thionville, Richemont a Metz, je účtováno v mincích francouzských. Po 5. srpnu jsou účty vedeny v lotrinských mincích. V obou případech se jedná o francouzskou libru (1 libra se dělí na 20 sols, někdy též sous, a 1 sol má

¹³⁵ *Wikipedia, the free encyclopedia : Dutch guilder* [online]. c2000-2002, last modified on 6 April 2009, at 13:32 (UTC) [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Dutch_gulden>.

¹³⁶ Ve Spojených nizozemských provinciích přibližně 1,25 holandských zlatých = 1 zlatý rýnský, v Brabantsku přibližně 1,4 holandských zlatých = 1 zlatý rýnský. Určeno na základě převodů hofmistra Jeana Bertranda Dortu v účetní knize.

12 denárů),¹³⁷ která měla v Lotrinsku větší hodnotu.¹³⁸ V letech 1727 - 1728 se vyúčtování ve francouzských a lotrinských mincích nepravidelně střídá podle toho, v jaké oblasti se právě nacházeli. Od 26. do 29. června 1728 počítal hofmistr účty opět ve zlatých rýnských, když projížděli Freiburgem v Breisgau do Basileje.

V listopadu 1728, při pobytu mladých kavalírů v Savojsku, se tu objevují italské liry, které se dále dělí na 20 soldi a 1 soldo se skládá z 12 denárů.¹³⁹ Od prosince 1728 přibližně do druhé poloviny ledna 1729, než dorazili mladí pánové do Benátek, jsou účty počítány v italských scudách. Přičemž 1 scudo se skládá z 10 paoli a 1 paolo se dělí na 10 baiocchi.¹⁴⁰ Po dobu jejich pobytu v Benátkách, tedy až do 10. února 1729, jsou účty zapsány opět v italských lirách. Při porovnání stejných položek ze Savojska a z Benátek jsou utracené částky shodné. Z toho usuzuji, že se v obou oblastech se používaly liry stejné nebo jen nepatrně odlišné hodnoty.¹⁴¹ Od 10. února 1729 je po celou dobu počítáno v římské měně, tedy italských scudách, kromě období prvních třech týdnů května 1729¹⁴² (kdy jsou účty vedeny v neapolských dukátech, přičemž 1 dukát se skládá z 10 carlini a 1 carlino má 10 grana)¹⁴³ a června 1731, kdy se bratři Buquoyové vraceli z kavalírské cesty a hofmistr zapsal účetní položky již ve zlatých rýnských.

Pro lepší přehlednost v tabulce uvádím, jak se jednotlivé měny dělily na drobnější mince.

¹³⁷ *Wikipedia, the free encyclopedia: French livre* [online]. c 2000-2002, last modified on 4 June 2009, at 07:36 (UTC) [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/French_livre>.

¹³⁸ 1 zlatý rýnský měl hodnotu 2,64 liber ve Francii a 3 libry v Lotrinsku. Určeno na základě převodů hofmistra Jeana Bertranda Dortu v účetní knize.

¹³⁹ *Wikipedia, the free encyclopedia: Venetian lira* [online]. c 2000-2002, last modified on 6 April 2009, at 20:46 (UTC) [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Venetian_lira>.

¹⁴⁰ *Virtual Roma, Rome's old coinage* [online]. [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://it.geocities.com/mp_pollett/monpap.htm>.

¹⁴¹ 1 zlatý rýnský měl hodnotu přibližně 2,347 lir. Určeno na základě převodů hofmistra Jeana Bertranda Dortua v účetní knize.

¹⁴² Přesné datum nelze z účtů vyčíst.

¹⁴³ *Wikipedia, the free encyclopedia: Neapolitan piastra* [online]. c 2000-2002, last modified 8 April 2009, at 11:34 (UTC) [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Neapolitan_piastra>.

Tabulka č. 7: Přehled měn a jejich drobných mincí, které platily v době kavalírské cesty mladých Buquoyů (1726 – 1731)

1 zlatý rýnský	60 krejcarů	1 krejcar	6 denárů
1 holandský zlatý	20 stuivers	1 stuiver	8 duit
1 libra	20 sols	1 sol	12 denárů
1 lira	20 soldi	1 soldo	12 denárů
1 dukát	10 carlini	1 carlino	10 grana
1 scudo	10 paoli	1 paolo	10 baiocchi

Pro lepší přehled v tabulce uvádím převody jednotlivých měn na zlaté rýnské. Převody byly určeny na základě převodů zaznamenaných v účtech samotným hofmistrem Jeanem Bertrandem Dortu.

Tabulka č. 8: Převody jednotlivých měn na zlaté rýnské

Měna	Převod
holandské zlaté ve Spojených nizozemských provinciích	1 zlatý rýnský = 1,25 holandských zlatých
holandské zlaté v Brabantsku	1 zlatý rýnský = 1,4 holandských zlatých
francouzské libry v Lotrinsku	1 zlatý rýnský = 2,64 liber
francouzské libry ve Francii	1 zlatý rýnský = 3 libry
italské liry v Benátsku a Savojsku	1 zlatý rýnský = 2,347 lir
neapolské dukáty v Neapoli	1 dukát = 1,599 zlatých rýnských
italské scudi v Římě	1 scudo = 2,132 zlatých rýnských

Převody jsem určila na základě výpočtů hofmistra v účetní knize. Například v červnu 1727 sečetl všechny částky v holandských zlatých, utracených ve Spojených nizozemských provinciích, a výsledek převedl na zlaté rýnské. Tedy 3 096 holandských zlatých a 2 stuivery

se rovná 2 477 zlatým rýnským 40 krejcarům a 2 denárům.¹⁴⁴ Na základě této informace jsem určila převodové číslo 1,25. Pro kontrolu jsem všechny položky převedla na zlaté rýnské a sečetla. Výsledný součet se přibližně rovnal součtu v účtech vypočítaným hofmistrem. Výsledek se lišil pouze o několik krejcarů, což je dáno tím, že jsem jednotlivé položky převedené na zlaté rýnské zaokrouhlila na celé krejcare.

IV. 3. 2. Dopravní prostředky

V letech trvání kavalírské cesty (1726 – 1731) patřil poštovní vůz již mezi běžné formy cestování po souši na delší vzdálenosti.¹⁴⁵ Na výlety či vyjížděky na kratší vzdálenosti si šlechta najímala kočáry s kočimi, kteří je zavezli, kam právě potřebovala, nebo si aristokraté udělali projížďku pouze na koních. Avšak na splavných řekách, kterou byl například Rýn, na splavných kanálech v Nizozemí či v severní Itálii a na moři se běžně využívala lodní doprava.¹⁴⁶

Bratři Buquoyové využívali k cestování nejčastěji poštovních vozů. Každý typ vozu vypadal trochu odlišně, ale dá se přibližně shrnout, že v poštovním voze mohlo cestovat až deset lidí, přičemž uprostřed vozu zbývalo místo na malý stolek. Ve voze byl i prostor pro odložení menších zavazadel, oděvů, klobouků a holí. Každá stěna takového poštovního dostavníku měla několik oken, například typ používaný ve Francii měl na každé stěně jedno velké okno a dvě malá okénka.¹⁴⁷ Poštovním vozem cestovali bratři Buquoyové mezi většinou měst, která navštívili. Cena za jízdu se lišila v závislosti na vzdálenosti, na terénu (zda byl kopcovitý či rovinatý) a na podmínkách (jako zda bylo léto či zima). Například když mladí kavalíři pobývali v Lunéville, tak minimálně jednou měsíčně vyjížděli poštovním dostavníkem do Nancy, přičemž se náklady za cestu tam a zpět a s tím spojené výdaje pohybovaly mezi 4 a 7 zlatými.

Cestování koňmo bylo v 18. století stále velmi oblíbeno, a to zejména na kavalírských cestách. Koně si bylo možné běžně za poplatek zapůjčit. Pokud cestovala skupina lidí, bylo

¹⁴⁴ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, červen 1727.

¹⁴⁵ Vývoj cestování, zejména poštovními vozy, rozebírá Milan Hlavačka. HLAVAČKA, Milan. *Cestování v éře dostavníku*. Praha 1996. ISBN 80-7203-015-9. Poštovním dostavníkem cestoval na své kavalírské cestě i Dominik Ondřej z Kounic. FLORKOVÁ, L. *Kavalírská cesta*, s. 104.

¹⁴⁶ Formy cestování rozebírá i Jiří Kubeš ve své knize. KUBEŠ, J. *Kryštof Václav z Nostic*, s. 42 – 44.

¹⁴⁷ HLAVAČKA, M. *Cestování*, s. 41.

pro ně výhodné najmout si kromě koní i podkoního, který se při cestě o koně postaral a přitom znal místní cesty a pamětihodná a zajímavá místa.¹⁴⁸

Mladí kavalíři si také občas vyjeli pouze na koních, jako například v lednu 1731 hrabě František Leopold Buquoy, který si udělal vyjížděku na koni z Milána do města Pavia a zpátky za 10 zlatých 6 krejcarů.¹⁴⁹ Na jízdu na koních museli mít mladí pánové patřičnou výbavu, proto se v účtech objevují položky za zakoupená sedla, bičiky nebo ostruhy a samozřejmě jezdecké oblečení, ke kterému neodmyslitelně patří jezdecký klobouk či jezdecké vysoké boty. Pokud si vyjeli na koních někam přes noc, tak se také o koně museli řádně postarat. To znamená zaplatit alespoň stáje a krmivo.

I kočáry podléhaly módě a právě 18. století přineslo velké množství typů kočárů. Od 17. století se vyráběly kočáry již uzavřené se skleněnými nebo slídovými okny a nejlepší kočáry pocházely do konce 18. století z Paříže.¹⁵⁰ Mladí kavalíři si najímali kočár zejména v místech, kde se zdrželi delší dobu. U Buquoyů se tedy jednalo o Paříž, Řím a Milán. Spolu s kočárem si najali na dobu pobytu i kočího, kterému pravidelně vypláceli měsíční plat. Občas se v účtech objevuje použití kočáru i v jiných městech, ale většinou se jedná o jednu či dvě cesty, maximálně několik dní (jako například ve Florencii nebo v Boloni), a ne o nájem na několik měsíců. Ve Florencii i v Boloni si mladí kavalíři najali kočár na šest dní, přičemž nájem ve Florencii byl o něco málo dražší. Zaplatili zde 23 zlatých 40 krejcarů,¹⁵¹ zatímco v Boloni platili 19 zlatých 49 krejcarů.¹⁵²

Na samém konci července 1728 přijeli bratři Buquoyové do Paříže, kde si na tři měsíce najali vlastního kočího, který dostával pravidelný měsíční plat. Ten například v září činil 123 zlatých 6 krejcarů,¹⁵³ takže se jednalo o nejvyšší měsíční plat, který byl na kavalířské cestě vyplácen kočímu. Pro pobyt v Římě si kavalíři také najali kočího, kterému pravidelně každý měsíc platili. Nejdříve činil plat kočího v lednu a březnu 1730 72 zlatých 29 krejcarů, ovšem v březnu byl zvýšen na 78 zlatých a 53 krejcarů a tento plat kočí pobíral až do července 1730. Jelikož pánové 2. srpna opět vyrazili na cesty poštovním vozem, tak jeho služby přestali v srpnu potřebovat.

Poté, co dorazili do Milána, si na své vyjížděky opět najali kočího, kterému platili měsíčně o něco větší částku než kočímu v Římě. Jednalo se o částku, která se pohybovala mezi 85 a 88 zlatými. Kočího měli najatého až do června 1731, tedy až do konce jejich

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 34.

¹⁴⁹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, leden 1731.

¹⁵⁰ HLAVÁČKA, M. *Cestování*, Praha 1996, s. 34 - 36.

¹⁵¹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, srpen 1730.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Plat kočího se každý měsíc lišil, nepobíral tedy stále stejnou částku.

kavalířské cesty. Ale v květnu (po odjezdu mladých kavalírů z Milána) a červnu 1731 využívali jeho služeb méně, od čehož se odvíjela i výše platu, který byl v těchto měsících podstatně nižší. V květnu činil 57 zlatých 34 krejcarů a v červnu pouhých 18 zlatých a 30 krejcarů.¹⁵⁴

Mezi další způsoby cestování po městě, kromě chůze pěšky, patřilo i nošení v nosítkách. Mladí kavalíři využívali tohoto způsobu dopravy především v Lunéville, kde si nenajali kočár, ale právě nosítka s nosičem, který podobně jako kočí dostával pravidelný měsíční plat. Kromě této pravidelné položky za nošení v nosítkách se v účtech objevuje ještě položka „*extra sessel trager*“, což ukazuje na vydané peníze navíc za nošení v nosítkách. Zřejmě se jednalo o jednorázové služby, když potřebovali někam dopravit a jejich nosítka nebyla v dohledu. V nosítkách se také mladí Buquoyové nechali nosit při jejich několikadenním pobytu v Janově, protože zde byl velmi kopcovitý terén a úzké uličky. V takovýchto podmínkách se dalo cestovat kočárem pouze po několika hlavních širokých ulicích. Jinak šlechta využívala nosítka, nebo dokonce chodila za doprovodu lokaje pěšky. V 17. a 18. století místní městská rada jízdu kočárem po Janově dokonce zakazovala.¹⁵⁵

Mladí kavalíři používali i lodní dopravu, a to zejména tehdy, když cestovali mezi městy ležícími na řece Rýn. Cestování po vodě bylo mnohdy rychlejší a pohodlnější než cesta po souši. Kavalíři si tak mohli zkrátit cestu i o několik dní. Lodí se vydali například z Mohuče do Kolína nad Rýnem. Za tuto cestu zaplatili 25 zlatých.¹⁵⁶ Dále lodí cestovali do Spojených nizozemských provincií, kdy je cesta na konci prosince 1726 do Rotterdamu přišla na docela velkou částku 36 zlatých.¹⁵⁷ A i v rámci Severního Nizozemí využívali mnohokrát vodní dopravu, jelikož je protkáno vodními kanály. V těchto kanálech pravidelně jezdily trekschuity, které by se daly charakterizovat jako úzké loďky s lavicemi a v zadních částech s přístřešky, které po kanálech táhli koně. Trekschuity platily za levné a zároveň pohodlné holandské dopravní prostředky, které jezdily dokonce i několikrát denně a načas.¹⁵⁸ Této dopravy ve Spojených nizozemských provinciích také využívali bratři Clary-Aldringenové na své kavalířské cestě.¹⁵⁹ Bratři Buquoyové nejčastěji pluli lodí na výlety do Haagu,

¹⁵⁴ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, květen – červen 1731.

¹⁵⁵ Informace od dr. J. Kubeše, získaná ze studia deníku z cesty Františka Maxmiliána Želeckého z Počenic z roku 1695, o němž autor připravuje studii.

¹⁵⁶ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, prosinec 1726.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ CHALES DE BEAULIEU, A. *Deutsche Reisende in den Niederlanden*, s. 114 – 115.

¹⁵⁹ KUBEŠ, J. *Fragmenty*, s. 97.

Amsterdamu a Utrechtu. Například za cestu z Leidenu do Amsterdamu a zpět zaplatili 6 zlatých.¹⁶⁰

Tabulka č. 9: Porovnání cen dopravních prostředků, které Buquoyové používali v místě delšího pobytu

	Nosič nosítek v Lunéville	Kočár s kočím v Paříži	Kočár s kočím v Římě	Kočár s kočím v Miláně
Průměrný měsíční plat¹⁶¹	33 zlatých 20 krejcarů	121 zlatých 50 krejcarů	75 zlatých 15 krejcarů	85 zlatých 59 krejcarů
Celkem za dobu pobytu	356 zlatých 58 krejcarů ¹⁶²	365 zlatých 32 krejcarů ¹⁶³	1 227 zlatých 28 krejcarů ¹⁶⁴	659 zlatých 23 krejcarů ¹⁶⁵

Kavalíři neplatili pouze za samotnou dopravu do určitého města, ale také za sbalení, vybalení a nošení jejich zavazadel. Když si najali kočího, tak mu vypláceli plat a museli nakupovat i seno a slámu pro koně. Někdy si také ke kočímu najali podkoního, který se po cestě o koně postaral.

Na cestách platili mladí kavalíři různé poplatky spojené s cestováním. Například na cestě z Wormsu přejížděli řeku Rýn, za což zaplatili poplatek 24 krejcarů.¹⁶⁶ Mnohokrát se také v souvislosti s cestováním objevuje platba za mýtné, což představovalo poplatek za použití cesty, silnice nebo mostu. Mýtné vybírala vrchnost, které daná cesta patřila, a peníze měla použít na udržování cest v dobrém stavu a jejich případné opravy. Ne vždy však k tomu docházelo a vrchnost sice mýta vybírala, ale cesty nechávala ve špatném stavu.¹⁶⁷ Cena mýtného se v roce 1726 pohybovala mezi 9 a 24 krejcarů. Mladí šlechtici platili za mýtné například při cestě do Kleve.¹⁶⁸

¹⁶⁰ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, leden 1727.

¹⁶¹ Plat kočích byl proměnlivý. Většinou se jednalo o menší výkyvy maximálně okolo pěti zlatých. Průměrný měsíční plat byl vypočítán pouze z měsíců, kdy bratři Buquoyové využívali služeb kočího a nosiče po celý měsíc. Plat nosiče nosítek byl každý úplný měsíc stejný.

¹⁶² Jedná se o částku přibližně za deset a půl měsíce.

¹⁶³ Jedná se o částku přibližně za tři měsíce.

¹⁶⁴ Jedná se o částku přibližně za 16 měsíců a pár dní.

¹⁶⁵ Jedná se o částku přibližně za sedm a půl měsíce. Jelikož Milán navštívili dvakrát, jedná se o období z let 1730 - 1731.

¹⁶⁶ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, prosinec 1726.

¹⁶⁷ HLAVAČKA, M. *Cestování*, s. 14.

¹⁶⁸ V tomto případě bylo placeno 9 krejcarů. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 - 1731, prosinec 1726.

Ještě na počátku 18. století bylo mnoho evropských měst opevněno hradbami a stráž se muselo platit za otevření brány a vpuštění do města.¹⁶⁹ Proto se v účtech objevují položky pro stráž za odemčení brány (např. v Ambergu, Norimberku, Boloni a řadě dalších měst).

IV. 3. 3. Ubytování a strava

Pokud byli mladí kavalíři na cestách, tak se ubytovali v hostincích (buď na jednu noc nebo maximálně na pár dní) a většinou v nich i povečeřeli nebo se druhý den ráno nasnídali. Pokud se bratři Buquoyové někde zdrželi na delší dobu (několik měsíců – jako v Leidenu, Lunéville, Římě), tak si pronajali stálé ubytování se služebnictvem. Mladí kavalíři mohli bydlet buď sami, nebo si pronajmout společné bydlení s jinými kavalíry, jako to například udělali bratři Chotkové, kteří si najali společné bydlení s bratry Schönborny.¹⁷⁰ Ovšem žádné takové informace se v účtech neobjevují, takže předpokládám, že bratři Buquoyové si najímali byt pouze pro sebe.

Najímané byty byly plně vybaveny, jelikož se v účtech nevyskytují žádné položky vydané za nábytek. Mladí kavalíři si pouze někdy koupili nádobí, nejčastěji sklenice a šálky na kávu či čaj. Cena nájemného také nezahrnovala topivo, takže si mladí kavalíři kupovali většinou dřevo, v Leidenu topili také kromě dřeva vysoušenou rašelinou a v Paříži si k dřevu dokupovali ještě uhlí. Často si také přikupovali svíčky a svítilny.

První delší zastavení na kavalířské cestě představovalo pro bratry Buquoye holandské město Leiden, kde si pronajali bydlení na celou dobu pobytu, tedy přibližně na pět měsíců. Měsíční nájemné za ubytování v Leidenu činilo kolem 20 zlatých.¹⁷¹ Jelikož do Leidenu dorazili v zimě (2. ledna 1727), bylo nutné byt řádně vytápět.

Dalším městem, kde se mladí kavalíři ubytovali, bylo lotrinské město Lunéville. Zde strávili bratři Buquoyové téměř jeden rok. Platili každý měsíc stejné nájemné 33 zlatých a 20 krejcarů,¹⁷² kromě prvního a posledního měsíce jejich pobytu, kdy nebyli ubytováni celý měsíc, ale pouze jeho část.¹⁷³

¹⁶⁹ Městské brány se zamykaly především v nočních hodinách.

¹⁷⁰ CERMAN, I. *Vzdělání*, s. 833.

¹⁷¹ V lednu, únoru a květnu 1727 činilo nájemné 20 zlatých a 48 krejcarů. V březnu mladí kavalíři zaplatili 21 zlatých a 10 krejcarů, v dubnu 18 zlatých a 16 krejcarů a v červnu pouze 7 zlatých a 10 krejcarů, jelikož se jednalo o nájemné za 6 dní. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování kavalířské cesty z let 1726 – 1731, leden – červen 1727.

¹⁷² Tamtéž, září 1727 – květen 1728.

¹⁷³ V srpnu 1727 zaplatili 22 zlatých 40 krejcarů a v červnu 1728 16 zlatých 40 krejcarů. Tamtéž, srpen 1727, červen 1728.

Za bydlení v Paříži roku 1728 platili měsíčně 58 zlatých 20 krejcarů,¹⁷⁴ což je téměř dvojnásobek, než je stálo bydlení v Lotrinsku. Bohužel účty žádné bližší informace o ubytování nepřinášejí, tak není jasné, jestli se jedná o takový rozdíl cen na základě lokality, nebo jestli si v Paříži pořídili luxusnější příbytek, aby mohli lépe reprezentovat svůj rod. Také kromě dřeva začali kupovat na topení i uhlí, a to již v srpnu 1728. Z toho soudím, že v Paříži obývali větší obydlí, k jehož vytopení nestačilo pouze dřevo, ale museli začít používat výhřevnější uhlí.

Po příjezdu do Říma se mladí kavalíři nejdříve ubytovali na několik dní v hostinci (od 20. února do 12. března 1729),¹⁷⁵ než našli vhodný byt, který si najali 13. března 1729 i se služebnictvem za 38 zlatých 22 krejcarů měsíčně.¹⁷⁶ Cena za ubytování byla každý měsíc stejná, kromě června 1729 a dubna 1730, kdy byla o několik krejcarů vyšší. Když si v květnu 1729 udělali bratři Buquoyové téměř měsíční výlet do Neapole, tak mladí pánové bydleli v hostincích, ale po návratu do Říma se opět ubytovali v bytě za cenu 38 zlatých a 22 krejcarů.¹⁷⁷ Podle toho soudím, že si najali stejné bydlení, v jakém bydleli již před výletem do Neapole.

Když dorazili mladí kavalíři do Milána, najali si zde poměrně drahý byt přibližně na devět měsíců. Téměř každý měsíc však platili jinou částku. Ty se lišily i o několik zlatých. Cena se pohybovala přibližně mezi 35 a 45 zlatými.

Pro lepší přehlednost a porovnání jsem shrnula ceny ubytování mladých kavalírů v následující tabulce.

¹⁷⁴ Tamtéž, srpen – říjen 1728.

¹⁷⁵ Za necelý měsíc ubytování v hostinci zaplatili přes 86 zlatých. Zřejmě je v ceně zahrnuto i jídlo a služby hostinského a čeledínů z hostince. Tamtéž, březen 1729.

¹⁷⁶ Tamtéž, duben 1729.

¹⁷⁷ Tamtéž, červen 1729.

Tabulka č. 10: Přehled cen ubytování v místech delšího pobytu bratrů Buquoyů

	Ubytování v Leidenu	Ubytování v Lunéville	Ubytování v Paříži	Ubytování v Římě	Ubytování v Miláně
Průměrná cena za 1 měsíc¹⁷⁸	20 zlatých 22 krejcarů	33 zlatých 20 krejcarů	58 zlatých 20 krejcarů	38 zlatých 28 krejcarů	41 zlatých 10 krejcarů
Cena za celý pobyt	109 zlatých 2 krejcar ¹⁷⁹	339 zlatých 24 krejcarů ¹⁸⁰	144 zlatých 20 krejcarů ¹⁸¹	615 zlatých 34 krejcarů ¹⁸²	370 zlatých 34 krejcarů ¹⁸³

Z tabulky vyplývá, že nejdražší ubytování bylo v době kavalířské cesty bratrů Buquoyů tradičně v Paříži a nejlevnější v Leidenu. Je to i celkem pochopitelné, protože jak píše Ivo Cerman,¹⁸⁴ Leiden byl izolovaným univerzitním městem s důsledným vnitřním režimem. Město nenabízelo tolik společenských událostí, a tedy kromě studia zde nebylo pořádně co dělat. Naopak Paříž patřila mezi evropská centra dvorské kultury, zábavy a módy. V Paříži se koncentrovala místní i evropská smetánka a od toho se odvíjely i ceny. Navíc zde bylo nutné rod řádně reprezentovat, takže pronajaté bydlení muselo mít patřičnou úroveň.

Co se týká jídla a pití, tak bývá většinou shrnuto v položce snídaně nebo oběd a bohužel tedy nelze zjistit, z čeho přesně se takové hlavní jídlo skládalo. V účtech se pak vyskytují konkrétní částky vydané spíše za základní potraviny (jako chléb, sýr a máslo) a další drobnosti (jako cukr, citrony, čaj, káva, méně často mléko a v Holandsku si občas přilepšili čokoládou a ve Francii sušenkami). Při pobytu v italských zemích si často kupovali ovoce, studené koláče a občas i olivy.¹⁸⁵ Když jeden z bratrů onemocněl, tak byl kladen velký důraz na kvalitní stravu. Jednalo se nejvíce o silné masové polévky a dostatečný přísun čerstvého ovoce. V účtech je většinou sečteno několik druhů potravin v jednu položku, takže jejich konkrétní cenu nelze často přesně určit.

Při jejich pobytu v Římě a v Miláně se v měsíčním vyúčtování pravidelně objevují souhrnné položky za obědy či večeře, například v říjnu 1730 se v účtech vyskytuje položka za

¹⁷⁸ Průměrná cena je počítána z částek, kdy byli mladí kavalíři ubytováni celý měsíc.

¹⁷⁹ Cena je za pět měsíců a šest dní.

¹⁸⁰ Jedná se o částku přibližně za 10 měsíců.

¹⁸¹ Částka je počítána za necelé tři měsíce.

¹⁸² Jedná se o částku přibližně za 16 měsíců.

¹⁸³ Cena je přibližně za devět měsíců.

¹⁸⁴ CERMAN, I. *Vzdělání*, s. 832.

¹⁸⁵ Tyto potraviny si kavalíři kupovali na cestách běžně, jako i bratři František Ferdinand a Antonín Pankrác Gallasové. KRUMMHOLZ, M. *Gallasové*, s. 16.

120 jídel, za které zaplatili 102 zlatých a 20 krejcarů.¹⁸⁶ Zřejmě tedy docházeli na obědy a večeře mimo své ubytování, nebo si najali stálého kuchaře, ale jeho plat by musel být součástí ceny za pokrmy, jelikož samostatně se tato položka v účtech neobjevuje. V ostatních místech pobytu využívali občas služeb kuchaře,¹⁸⁷ který jim jídlo připravil, nebo byla strava již v ceně ubytování.

Během celého vyúčtování se často objevují položky za víno, ale je vidět, že mladí pánové nepohrdli ani pivem, jelikož i tato položka je v účtech nejednou zaznamenána. Mladí kavalíři postupem času přidávali na konzumaci vína, kterého se v účtech vyskytovalo i několik desítek lahví měsíčně.¹⁸⁸ V Paříži si obzvlášť oblíbili moselské víno.

IV. 3. 4. Oblečení, obuv a doplňky

Každý šlechtic, který chtěl správně reprezentovat svůj rod, se musel orientovat v dvorské módě. Bylo zapotřebí, aby se i mladý kavalír oblékal podle poslední módy a měl přehled o módních odlišnostech na jednotlivých dvorech.¹⁸⁹

V průběhu 17. a 18. století evropskou módu ovlivňovala zejména Francie. Její styl se postupně prosazoval ve všech evropských zemích. V době, kdy se dostával na výsluní francouzské módy styl regence (1715 – 1723) a rokoka (1723 – 1774), v ostatních zemích stále ještě převažovalo baroko a další módní styly se prosazovaly s menším zpožděním.¹⁹⁰ Vrcholné období barokní módy se inspirovalo vzorem odívání na dvoře Ludvíka XIV. Regence se vyznačovala především tím, že rozlišovala jednotlivé druhy oblečení pro různé příležitosti, například pro tanec, lov a různé druhy společenských zábav.¹⁹¹

¹⁸⁶ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování kavalířské cesty z let 1726 - 1731, říjen 1730.

¹⁸⁷ Kuchař připravoval mladým kavalírům pouze pár jídel měsíčně (jednalo se o 2 – 10 jídel), ale nebyl u nich zaměstnán, protože nepobíral žádný pravidelný měsíční plat. Vždy dostal zaplacenou pouze za určitý počet pokrmů, který se každý měsíc lišil. Naopak Dominik Ondřej Kounic si na své kavalířské cestě najal vlastního kuchaře, kterému pravidelně vyplácel měsíční plat 2 zlaté a 25 krejcarů. FLORKOVÁ, L. *Kavalířská cesta*, s. 97.

¹⁸⁸ Například v březnu 1729 koupili 19 lahví a dva a půl barelu vína. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování kavalířské cesty z let 1726 - 1731, březen 1729.

¹⁸⁹ O tom, jak důležité bylo se vhodně oblékat STANNEK, Antje. „*Kleider machen Grafen*“ im Spiegel der Familienkorrespondenz und der Reisenkostenabrechnungen Grafen von Dernath, 1688 – 1689. In: BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (ed.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem 1997, s. 279 – 291.

¹⁹⁰ KYBALOVÁ, Ludmila. *Dějiny odívání. Barok a rokoko*. Praha, 2002. ISBN 80-7106-144-1.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 110 – 111.

V období kavalírské cesty bratrů Buquoyů tvořil základní část mužského oděvu justaucorps¹⁹² a vesta. Zda tento kabátec mladí kavalíři také nosili, se z účtů nedovíme, protože pokud si nechali šít kousky oblečení jako svrchní kabát nebo kalhoty, tak se v účtech vyskytují pouze souhrnné položky jako letní nebo zimní šaty a položky nejsou konkrétně rozepsány. Jelikož byl ale justacourps v módě po docela dlouhou dobu, tak soudím, že tvořil součást jejich šatníku. Dále se na krku nosila kravata ve tvaru šátku. Postupně mizely široké kalhoty, které nahradily stále užší kalhoty sahající těsně pod koleno, pod kterými se nosily punčochy. Mladí kavalíři měli velmi oblíbené punčochy z hedvábí a nejčastěji je nosili v černé barvě. V zimě si oblékali teplejší punčochy.

V 18. století byly vysoké holínky postupně nahrazovány střevíci s podpatkem, spínané přezkami, zdobené stuhami nebo sponami. V účetních materiálech jsem zaznamenala, že si bratři Buquoyové kupovali oba dva druhy obuvi. Vysoké boty byly o něco dražší než nízké a za jeden takový pár zaplatili mladí cestovatelé téměř 7 zlatých.¹⁹³ Jeden pár nízkých bot přišel mladé kavalíry přibližně na 2 zlaté.¹⁹⁴ Ozdobné přezky a spony si potom dokupovali zvlášť a jejich cena záležela na použitém materiálu. Například cena za obyčejné mosazné sponky se pohybovala okolo 1 zlatého za jeden pár. Bratři Buquoyové zaplatili za dva páry mosazných spon 1 zlatý a 42 krejcarů.¹⁹⁵ Oproti tomu jeden pár stříbrných ozdobných spon na boty je přišel na 5 zlatých a 7 krejcarů.¹⁹⁶

Šlechta si také velmi oblíbila paruky, které se staly symbolem reprezentace a v šatníku mladých kavalírů rozhodně nemohly chybět. Paruky v průběhu let měnily tvar a barvu. V období regence se paruky zmenšily a ošetřovaly se pudrem. Současně s parukou se nosil třírohý klobouk zdobený úzkým pruhem peří, který se kvůli pudrování paruk v období regence nosil především v podpaždí jako rekvizita než jako pokrývka hlavy. V polovině 17. století také nově vznikl domácí oděv, který tvořila noční čepička, župan a pantofle.¹⁹⁷

Jelikož mladí kavalíři chtěli důkladně reprezentovat svůj rod, tak na oblečení a módních doplňcích opravdu nešetřili. Mladí šlechtici si nové oblečení nechávali šít na míru u krejčích a nové boty si nechávali zhotovovat u ševců. Takové jedny nové šaty přišly bratry Buquoye na 300 až 400 zlatých. Cena záležela na druhu látky, spotřebě materiálu i věhlasu

¹⁹² Čestina zná pro tento výraz pouze slovo kabátec, proto se používá francouzské pojmenování. Jedná se o kabátec s prodlouženými šosy s vyznačeným pasem. Šil se z drahých látek, jako byl samet nebo hedvábí, a byl zdoben vyšíváním, krajkami nebo drahými kameny.

¹⁹³ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731, duben 1731.

¹⁹⁴ Tamtéž, březen 1730.

¹⁹⁵ Tamtéž, listopad 1730.

¹⁹⁶ Tamtéž, únor 1731.

¹⁹⁷ KYBALOVÁ, L. *Dějiny odívání*, s. 74 – 84, 110 – 111.

krejčího. V Lunéville za dvoje nové šaty zaplatili 766 zlatých a 40 krejcarů,¹⁹⁸ v Paříži za ušití dvou nových šatů zaplatili kupodivu o něco méně, tedy 606 zlatých a 4 krejcare.¹⁹⁹ V některých případech si kupovali látky zvlášť a později si z nich teprve nechali šít oblečení. Jednalo se zejména o mušelín, taft, batist nebo lněné plátno, ze kterého si nechávali šít na míru košile. Například v dubnu 1727 zaplatili za ušití 12 košil 7 zlatých 40 krejcarů,²⁰⁰ v květnu 1727 dokonce ještě o necelé 2 zlaté více. Punčochy si nejčastěji kupovali hedvábné a jeden pár přišel přibližně na 6 zlatých.

Nošené šaty si také nechávali spravovat a různě upravovat, přešívát a zdobit. Ceny úprav šatů a spravování byly poměrně nízké a pohybovaly se okolo několika zlatých, například v dubnu 1728 zaplatili za opravu šatů pouhé 3 zlaté a 36 krejcarů.²⁰¹ Přibližně stejnou cenu platili bratři Buquoyové i za zdobení šatů. Ovšem ozdoby, které si na šaty nechávali přišívát, se hradily zvlášť. Tyto okrasné prvky byly už o dost dražší. Například za dva zlaté ozdobné knoflíky byli mladí kavalíři ochotni vynaložit dosti velkou sumu 80 zlatých a 40 krejcarů.²⁰²

Prádlo jim prala pradena. V účtech se většinou vyskytuje jednou za měsíc souhrnná položka za praní prádla. V Leidenu platili 9 zlatých 36 krejcarů,²⁰³ v Lunéville 10 zlatých,²⁰⁴ v Paříži 11 zlatých 21 krejcarů,²⁰⁵ v Římě 11 zlatých 31 krejcarů²⁰⁶ a v Miláně byla cena za praní prádla různá, pohybovala se mezi 4 až 15 zlatými.

V zimních měsících v účtech převažují částky za teplejší oblečení. Jedná se obvykle o rukavice, teplé punčochy, cestovní klobouky nebo šály.²⁰⁷

Francie, zejména Paříž, byla v novověku považována za kolébkou módy a dvorské kultury, proto ještě před příjezdem do Francie mladí kavalíři pořídili nejen sobě, ale i svému služebnictvu, několik drahých kousků oblečení.²⁰⁸ V květnu 1728 bratři Buquoyové oblékli své sloužící do livrejů a dvou plášťů za dosti vysokou částku 193 zlatých 40 krejcarů.²⁰⁹ V srpnu si nechali v Paříži ušít jedny nové letní šaty za neuvěřitelných 359 zlatých

¹⁹⁸ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731, únor 1728.

¹⁹⁹ Tamtéž, říjen 1728.

²⁰⁰ Tamtéž, duben 1727.

²⁰¹ Tamtéž, duben 1728.

²⁰² Tamtéž, září 1728.

²⁰³ Tamtéž, březen 1727.

²⁰⁴ Tamtéž, říjen 1727.

²⁰⁵ Tamtéž, září 1728.

²⁰⁶ Tamtéž, červenec 1729.

²⁰⁷ Osm párů teplých rukavic je přišlo na 6 zlatých, dva páry vlněných punčoch stálo 12 zlatých 30 krejcarů. Tamtéž, prosinec 1726.

²⁰⁸ Také Dominik Ondřej z Kounic oblékl své lokaje pro pobyt v Paříži do nových livrejů. FLORKOVÁ, L. *Kavalířská cesta*, s. 104.

²⁰⁹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731, květen 1728.

28 krejcarů.²¹⁰ V září si například pořídili dva páry hedvábných punčoch za 10 zlatých 36 krejcarů.²¹¹ V říjnu si zakoupili třásně na dvě vesty za více jak 44 zlatých, dva zdobené stříbrné knoflíky za 22 zlatých 43 krejcarů nebo dvoje šaty za celých 606 zlatých.²¹² Jen za pobyt v Paříži utratili mladí pánové přes 2 000 zlatých za svůj šatník.

V Paříži a v italských zemích se nosily paruky, takže si je mladí pánové hned po svém příjezdu do Milána nechali upravit a za svůj pobyt v této oblasti si zakoupili i několik nových. Za úpravu a učesání paruky platili kavalíři kolem jednoho zlatého. Nová paruka je přišla na 23 zlatých 53 krejcarů.²¹³ Paruky, aby se neponičily, se ukládaly do speciálních obalů, proto si je mladí Buquoyové také museli pořídít. V Paříži si najali dokonce svého parukáře, kterému za zhotovení nových paruk (množství nelze z účtů vyčíst) zaplatili 153 zlatých.²¹⁴ K parukám neodmyslitelně patří síťky na vlasy, kterými si mladí šlechtici přichycovali vlasy pod parukou, a pudr na vlasy, kterého měli bratři Buquoyové velkou spotřebu. 5 liber takového pudru přišlo na 25 krejcarů.²¹⁵ V Itálii byly také v té době moderní černé stuhy, které se nosily uvázané kolem krku jako šátek nebo jako kravata. Černé stuhy se také používaly na vytvoření účesu paruk.

Po příjezdu do Říma roku 1729 si zřejmě najali stálé služebnictvo na dobu pobytu, a aby rod správně a dostatečně reprezentovalo, nechali mu ušít livreje za 42 zlatých 46 krejcarů.²¹⁶ V roce 1729 si najali nového lokaje Jakuba, kterého hned v únoru 1730 také oblékli do nové livreje za 42 zlatých a 38 krejcarů.²¹⁷

Jelikož se v Itálii učili šerm, potřebovali se na něj náležitě obléknout. V srpnu 1729 si pořídili dva páry speciálních bot na šerm za 3 zlaté 24 krejcarů a v září 42 párů rukavic na šerm za 14 zlatých a 3 krejcarů.²¹⁸ Zřejmě si také občas vyjeli na koních, jelikož si ne jednou za pobyt v Itálii kupovali nové ostruhy nebo bičik.

Bratři Buquoyové si také libovali v drahých špercích, knoflicích, brožích, sponách a dalších módních doplňcích, jako byly například hodinky. Drahé anglické hodinky si zakoupil v červenci 1728 Karel Jakub.²¹⁹ Nejvíce za tyto drahé doplňky utráceli ve Francii a v Miláně.

²¹⁰ Tamtéž, srpen 1728.

²¹¹ Tamtéž, září 1728.

²¹² Tamtéž, říjen 1728.

²¹³ Tamtéž, duben 1731.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž, leden 1730.

²¹⁶ Tamtéž, březen 1729.

²¹⁷ Tamtéž, únor 1730.

²¹⁸ Tamtéž, srpen 1729, září 1729.

²¹⁹ Zaplatil za ně 70 zlatých a 60 krejcarů. Tamtéž, červenec 1728.

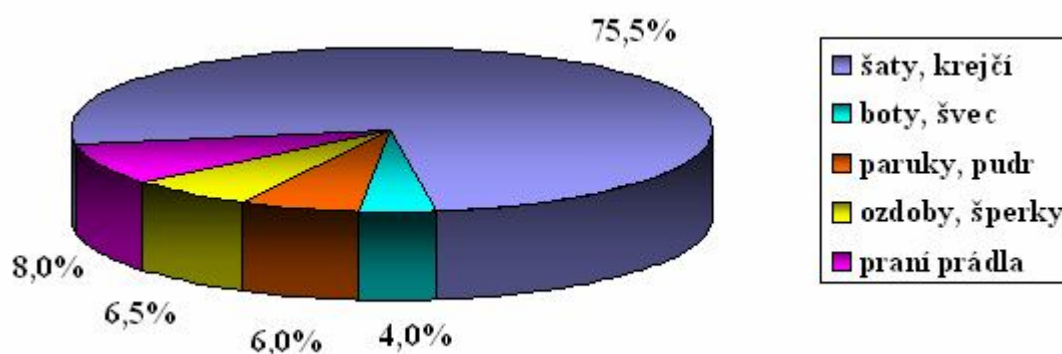
Tabulka č. 11: Přehled cen vybraných oděvů a služeb, které si mladí Buquoyové zakoupili během své kavalírské cesty (1726 – 1731)

	Šaty, krejčí	Boty, švec	Paruky, pudr	Ozdoby, šperky	Praní prádla
Leiden	468 zl. 53 kr.	6 zl. 10 kr.	8 zl. 12 kr.	12 zl. 48 kr.	52 zl. 49 kr.
Lunéville	1 651 zl. 31 kr.	69 zl. 20 kr.	82 zl. 48 kr.	17 zl. 23 kr.	104 zl. 15 kr.
Paříž	1 671 zl. 35 kr.	47 zl. 33 kr.	154 zl. 28 kr.	142 zl. 23 kr.	34 zl. 4 kr.
Řím	501 zl. 36 kr.	76 zl. 27 kr.	65 zl. 37 kr.	14 zl. 1 kr.	204 zl. 19 kr.
Milán	378 zl. 5 kr.	38 zl. 57 kr.	46 zl. 19 kr.	216 zl. 56 kr.	110 zl. 40 kr.
Celkem	4 671 zl. 40 kr.	238 zl. 27 kr.	357 zl. 24 kr.	403 zl. 31 kr.	506 zl. 7 kr.

Tabulka č. 12: Přehled výdajů za oblečení, obuv a módní doplňky včetně praní prádla, střihání a holení mladých kavalírů v místech jejich delšího pobytu

Město	Délka pobytu v měsících	Částka za dobu pobytu
Leiden	5	582 zlatých 39 krejcarů
Lunéville	11	1 964 zlatých 31 krejcarů
Paříž	3	2 131 zlatých 43 krejcarů
Řím	16	872 zlatých 4 krejcarey
Milán	9	814 zlatých 38 krejcarů
Celkem	44	6 177 zlatých 9 krejcarů

Graf č. 1: Znázornění výdajů z celkové částky 6 177 zlatých 9 krejcarů

Z tabulek vyplývá, že mladí kavalíři utratili nejvíce peněz za oblečení a výdaje s ním spojené v Paříži, i přesto že se tam zdrželi nejkratší dobu, tedy pouhé tři měsíce. Oproti tomu v Římě, kde strávili mladí kavalíři téměř rok a půl, si nové oblečení kupovali jen zřídka. Souvisí to zřejmě s plným studijním programem, který měli bratři Buquoyové v Římě, takže se neúčastnili tolika společenských událostí, a tudíž nepotřebovali mnoho nového oblečení.

Graf ukazuje, že nejvíce peněz utratili mladí kavalíři za látku a ušití šatů, naopak nejméně peněz vydali za boty. Výše ostatních výdajů byla podobná.

IV. 3. 5. Vzdělání

Vzdělání je od 18. století jedním z hlavních cílů kavalířské cesty. Ta byla plánovaná tak, aby mladí aristokraté studovali alespoň na jedné z prestižních univerzit převážně západní Evropy a absolvovali zde kurz práva. Pro šlechtu z habsburských zemí představovaly univerzitní špičku zejména zahraniční protestantské univerzity, mezi které patřily univerzity v Lipsku, Leidenu či Štrasburku, nebo katolická univerzita v Salzburku, kde studoval právo například i syn Jeronýma Colloreda Rudolf Josef Colloredo z Wallsee.²²⁰

Avšak nebylo tomu tak vždy. V 17. století ještě nebylo hlavní náplní kavalířské cesty intenzivní studium na zahraniční univerzitě, ale spíše poznání cizích zemí a navázání kontaktů s urozenou společností. Kavalíři tak zahraniční univerzity pouze krátce navštívili. Mezi oblíbené patřily zejména italské univerzity, například Siena, Padova nebo Boloňa.²²¹ Pozvolna se situace obracela až po dekonfesionalizaci mezinárodních vztahů v době válek Ludvíka

²²⁰ KUBEŠ, J. *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, s. 169 - 170.

²²¹ CERMAN, I. *Zrození*, s. 161.

XIV. a k opravdové změně došlo po válce o španělské dědictví (1700 – 1714), kdy se změnila funkce i trasa kavalírských cest habsburské šlechty.²²²

Velmi oblíbenou univerzitou se tak po roce 1700 postupně stávala nizozemská univerzita v Leidenu, kde se pravděpodobně bratři Buquoyové zapsali v lednu 1727 ke studiu letního semestru. Usuzuji tak z účetní položky „*vor die matrick*“.²²³ Předpokládám, že se jedná o poplatek za zápis do univerzitní matriky. Leidenská univerzita byla na počátku 18. století velmi oblíbená (zejména její právnická fakulta), studium zde měl naplánováno i zmíněný Rudolf Josef Colloredo.²²⁴ V Leidenu také v roce 1727 studovali práva bratři Rudolf a Jan Karel Chotkové. S bratry Buquoyi se však minuli.²²⁵

I bratři Buquoyové se zde věnovali studiu práva, protože se v účtech objevují výdaje za právnické knihy, které stály 28 zlatých 52 krejcarů,²²⁶ a učebnice říšských dějin. Mladé Buquoye vyučoval soukromé a veřejné právo uznávaný a vyhledávaný učitel Johann Jakob Vitriarius.²²⁷ Při výuce též kavalíry seznámil s díly Huga Grotia, který se zabýval především přirozeným právem. V květnu 1727 byl Vitriarovi vyplacen nemalý obnos 400 zlatých za přibližně pětiměsíční výuku práva bratrů Buquoyů.²²⁸ Mezi další Vitriariovy žáky patřili například i bratři Chotkové, kteří u něj studovali od října 1727.²²⁹ V únoru 1727 si František Leopold a Karel Jakub najali tzv. korepetitora,²³⁰ který s oběma kavalíry procvičoval probranou látku z oblasti veřejného práva. Od února do května 1727 mu bylo měsíčně vypláceno 19 zlatých 11 krejcarů.²³¹

Také se v účtech často vyskytují položky za psací potřeby („*federkiel*“, „*papier*“, „*tinte*“, „*federmesser*“, „*schreibzeug*“ a další) nebo knihy. Knihy si kupovali pouze na

²²² Tamtéž, s. 162.

²²³ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, leden 1727.

²²⁴ Rudolf Josef Colloredo měl dle instrukce pro jeho kavalírskou cestu na univerzitě v Leidenu studovat veřejné právo. Ovšem zda tu opravdu studoval nebo jak dlouho, zatím není známo. Jelikož prameny k tomuto období kavalírské cesty se zřejmě nedochovaly nebo ještě nebyly nalezeny. KUBEŠ, J. *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, s. 163-192.

²²⁵ CERMAN, I. *Vzdělání*, s. 829.

²²⁶ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, srpen 1729, leden 1727.

²²⁷ Johann Jakob Vitriarius (1679-1745) vyučoval říšské právo na univerzitě v Leidenu od roku 1719. Byl velice uznávaným učitelem stejně jako jeho otec Philipp Reinhard Vitriarius, který před ním také přednášel na leidenské univerzitě. CERMAN, I. *Vzdělání*, s. 828.

²²⁸ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, květen 1727.

²²⁹ CERMAN, I. *Vzdělání*, s. 818-853.

²³⁰ Latinským slovem *correpetitori* je myšlený člověk, který s mladými šlechtici opakoval a procvičoval probranou látku, učivo. Jeho najímání bylo zcela běžnou záležitostí a součástí studia na univerzitách. Například Rudolf Josef Colloredo si ho také najal při svém studiu práva v Salcburku. KUBEŠ, J. *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, 176.

²³¹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, únor – květen 1727.

studiích na univerzitě v Leidenu a před příjezdem do Lunéville si pořídili učebnici italské gramatiky. K výuce matematiky si mladí kavalíři pořizovali matematické pomůcky a ke studiu architektury si museli koupit několik šablon opevnění. První částky za psací potřeby byly vyplaceny hned na počátku ledna 1727, přičemž si pořídili i kalendář, aby si mohli naplánovat nový rok. Kalendář si pak kupovali každý leden, někdy i dva. Také si pořídili dvě pečeti, za které zaplatili 9 zlatých 40 krejcarů, a fleret,²³² ale v účtech v roce 1727 chybí položka za učitele šermu, takže je pravděpodobné, že zatím hodiny šermu nenavštěvovali a tento kord sloužil jen jako módní doplněk, nebo byl zakoupen dopředu pro pozdější výuku šermu.

Téměř hned po příjezdu do Lunéville se začali mladí kavalíři intenzivně věnovat studiu jazyků. V září se v účtech vyskytuje položka za italskou gramatiku a měsíční výdaje za učitele jazyků. Z účtů vyplývá, že se jazyk začali učit již 12. srpna 1727. V září za výuku jazyků zaplatili 8 zlatých a 20 krejcarů.²³³ V říjnu se v účtech tato položka objevuje dvakrát a již od listopadu 1727 jsou sečteny v jednu položku. Mladí kavalíři tak platili za výuku jazyků 16 zlatých 40 krejcarů²³⁴ až do konce jejich pobytu v Lunéville. O jaký jazyk šlo, v účtech uvedeno není, ale jelikož bratři Buquoyové pobývali právě v Lotrinsku a poté se chystali do Paříže, soudím, že se jednalo o francouzský jazyk. Italský jazyk se pak začali učit od března 1728 za 16 zlatých. Tato položka je v účtech vedena zvlášť, takže od března 1728 platili měsíčně 16 zlatých 40 krejcarů pravděpodobně za francouzštinu a 16 zlatých za italštinu.

V Lunéville se také od ledna 1728 začali mladí cestovatelé věnovat studiu matematiky, za jejíž výuku platili měsíčně 8 zlatých, a učili se jí až do konce pobytu v Lunéville. Ke studiu matematiky si bratři Buquoyové v březnu 1728 zakoupili nové matematické pomůcky za 10 zlatých 20 krejcarů.²³⁵ V dubnu 1728 si koupili jeden pár pistolí, holster²³⁶ a stělný prach, dále se objevují položky za jezdecké vybavení, výstroj a také si najali podkoního, takže je pravděpodobné, že se bratři Buquoyové věnovali v Lunéville i klasickým šlechtickým cvičením.

²³² Tamtéž, leden 1727. Fleret je sportovní šermířská zbraň.

²³³ Tamtéž, září 1727.

²³⁴ Tamtéž, listopad 1727 – červenec 1728.

²³⁵ Tamtéž, březen 1728.

²³⁶ Holster je buď lovecká taška nebo pouzdro na pistole. V tomto případě byl zakoupen spolu s pistolemi, takže je zřejmé, že se jedná o pouzdro na pistole.

Po příjezdu do Paříže pokračovali mladí kavalíři ve studiu jazyka a matematiky. Za jazyk platili v srpnu a v říjnu 1728 30 zlatých a 18 krejcarů,²³⁷ v září byla tato částka poloviční. Opět v účtech není uvedeno, o jaký jazyk se jednalo. Za výuku matematiky v Paříži platili 9 zlatých a 5 krejcarů.²³⁸

Při svém pobytu v Římě měli mladí kavalíři dosti plný program. Věnovali se zde hned od začátku pobytu studiu jazyků, od dubna 1729 hře na loutnu, od července 1729 architektuře a šermu. Jediný měsíc, kdy vynechali veškerou výuku, byl květen 1729, kdy téměř celý měsíc strávili bratři Buquoyové na výletě v Neapoli. Za výuku jazyků platili kavalíři po celou dobu stejně 14 zlatých a 17 krejcarů.²³⁹

V březnu 1729 si koupili loutnu za necelých 13 zlatých²⁴⁰ a najali si učitele, který je vyučoval hraní na tento dosti populární hudební nástroj. Jeho plat činil 6 zlatých a 48 krejcarů měsíčně.²⁴¹ V některých měsících se tato částka lišila, ale pouze o několik krejcarů. Několikrát si také nechali bratři Buquoyové loutnu trochu upravit a naladit nebo museli koupit nové struny a vyměnit je.

Učitel architektury vyučoval bratry Buquoye vývoj opevnění. V Římě pro výuku architektury a opevnění byly vhodné podmínky, jelikož si učivo mohli mladí kavalíři prakticky vyzkoušet na velkém množství památek, které se v Římě nacházely. V Římě studoval opevnění například i Ferdinand August Lobkovic, který zde pobýval v roce 1676.²⁴² Učiteli architektury platili měsíčně 6 zlatých 23 krejcarů po dobu tří měsíců.²⁴³ Od října 1729 začal učitel mladé kavalíry vyučovat častěji (dvě hodiny denně), tudíž se zvedl i jeho měsíční plat na 9 zlatých a 35 krejcarů.²⁴⁴ Na konci června 1729 si dokoupili potřebné matematické pomůcky, v září 1729 a v červnu 1730 si k pomůckám přikoupili předlohy opevnění hradeb. A nebyla to zrovna nejlevnější záležitost. V červnu za ně zaplatili 5 zlatých a 32 krejcarů.²⁴⁵

Od července 1729 se také mladí pánové začali vyučovat šermu. Za jeho výuku platili měsíčně 12 zlatých 47 krejcarů,²⁴⁶ ale poslední čtyři měsíce pobytu mladých kavalírů v Římě

²³⁷ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731, srpen, říjen 1728.

²³⁸ Tamtéž, srpen – říjen 1728.

²³⁹ Tamtéž, březen 1729 – červenec 1730.

²⁴⁰ Tamtéž, březen 1729.

²⁴¹ Tamtéž, duben 1729.

²⁴² FOLTÝN, Tomáš. *Druhá kavalířská cesta a zejména římský pobyt Ferdinanda Augusta z Lobkovic (1675 – 1676)*. In: KUBEŠ, Jirí (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 111.

²⁴³ Tamtéž, červenec – září 1729.

²⁴⁴ Tamtéž, říjen 1729 – červenec 1730.

²⁴⁵ Tamtéž, červen 1730.

²⁴⁶ Tamtéž, červenec 1729 – březen 1730.

se plat učitele šermu zvýšil na 14 zlatých a 4 krejčary měsíčně.²⁴⁷ I na šerm potřebovali bratři Buquoyové speciální vybavení, tedy oblečení (zejména šermířské rukavice a boty) a fleret, který si zakoupili za 3 zlaté a 12 krejcarů v červenci a v září 1729.²⁴⁸ Na konci března 1730 si nechali za 13 krejcarů nabrousit kordy, aby se jim s nimi lépe šermovalo.²⁴⁹

Za učitele jazyků, šermu, architektury a hry na loutnu zaplatili naposledy v červenci 1730 a tím také skončila výuka mladých Buquoyů na kavalířské cestě. Při jejich pobytu v Miláně se již žádnému dalšímu studiu nevěnovali.

V následující tabulce uvádím přehled výdajů za jednotlivé učitele a celkové výdaje za výuku v jednotlivých místech delšího pobytu, kde se mladí kavalíři věnovali studiu. Jedná se o města Leiden, Lunéville, Paříž a Řím.

Tabulka č. 13: Přehled peněz vydaných za jednotlivé učitele, kteří bratry Buquoye vyučovali na jejich kavalířské cestě v letech 1726 – 1731

	Leiden	Lunéville	Paříž	Řím	Celkem
Učitel jazyků	-	239 zlatých 3 krejčary	75 zlatých 46 krejcarů	228 zlatých 37 krejcarů	543 zlatých 26 krejcarů
Učitel práv	400 zlatých	-	-	-	400 zlatých
Korepetitor	95 zlatých 56 krejcarů	-	-	-	95 zlatých 56 krejcarů
Učitel matematiky	-	48 zlatých	27 zlatých 15 krejcarů	-	75 zlatých 15 krejcarů
Učitel hry na loutnu	-	-	-	102 zlatých 5 krejcarů	102 zlatých 5 krejcarů
Učitel architektury	-	-	-	115 zlatých 2 krejčary	115 zlatých 2 krejčary
Učitel šermu	-	-	-	171 zlatých 22 krejcarů	171 zlatých 22 krejcarů
Celkem	495 zlatých 56 krejcarů	287 zlatých 3 krejčary	103 zlatých 1 krejcar	617 zlatých. 6 krejcarů	1 503 zlatých 6 krejcarů

²⁴⁷ Tamtéž, duben – červenec 1730.

²⁴⁸ Tamtéž, červenec 1729.

²⁴⁹ Tamtéž, březen 1730.

IV. 3. 6. Platy služebnictva

Mladí kavalíři potřebovali být obklopeni přiměřeným počtem lidí, který by se o ně a jejich pohodlí staral. Podle účtů soudím, že z Prahy vyjeli pouze se svým hofmistrem a až později si najali stálé sloužící a lokaje v místech, kde setrvali delší dobu jako v Lunéville, Paříži nebo Římě. Na začátku kavalířské cesty, kdy převážně jen cestovali a nikde se dlouho nezdržovali, se objevují výdaje na platy lokajů několikrát měsíčně a pouze v malých částkách. Z toho soudím, že si sloužící najali nárazově pouze v místech, kde strávili více než jednu noc.

31. prosince 1726 byl hofmistrovi vyplacen jeho první čtvrtletní plat, který činil 75 zlatých.²⁵⁰ Z toho vyplývá, že Jean Bertrand Dortu dostával za službu zapláceno ročně okolo 300 zlatých, což je poměrně nízký plat. Jak udává Tomáš Foltýn, na konci 17. století se roční plat hofmistrů pohyboval mezi 400 – 600 zlatými. Pouze Václav Eusebius z Lobkovic pobíral mimořádně vysoký plat, který činil 1 000 zlatých ročně.²⁵¹

Při svém pobytu v Leidenu neměli bratři Buquoyové stálého lokaje. Toho si najali až v Lunéville a jeho měsíční plat činil 15 zlatých a 30 krejcarů.²⁵² Pro pobyt v Paříži, Římě a Miláně si již najímali lokaje dva. Lokajové v Paříži měli proměnlivý plat, který se pohyboval mezi 25 a 30 zlatými. V Římě se měsíční plat lokajů pravidelně střídal, jednalo se o částky 38 zlatých 22 krejcarů²⁵³ a 39 zlatých 39 krejcarů²⁵⁴ a v Miláně byla částka vyplácena lokajům opět různá.

Služebnictvu se plat vyplácel jednou za tři měsíce a ve všech oblastech měl podobnou výši. Pohyboval se kolem 11 a 12 zlatých. Součástí platu nebyly peníze určené na stravu. Ty byly vypláceny zvlášť a to každý měsíc. Částka se pohybovala mezi 16 a 20 zlatými měsíčně. V Římě si najali stálého sloužícího Jakuba, který je potom doprovázel do Milána a poté až domů. Po celou dobu jeho služby pobíral konstantní čtvrtletní plat 11 zlatých a 2 krejcarey a měsíčně příspěvek na stravu 19 zlatých 11 krejcarů.²⁵⁵

Bankéř dostával ze všech sloužících nejvíce zapláceno. Provize mu byla vyplácena téměř každý měsíc (kromě pobytu mladých kavalírů v Miláně, kdy už služeb bankéře nebylo vůbec používáno) a pohybovala se v rozmezí 40 až 180 zlatých, přičemž nejvyšší sumy mu byly vypláceny v Paříži.

²⁵⁰ Tamtéž, prosinec 1726.

²⁵¹ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 116.

²⁵² SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalířské cesty z let 1726 – 1731, říjen 1727.

²⁵³ Tamtéž, duben 1730.

²⁵⁴ Tamtéž, březen 1730.

²⁵⁵ Tamtéž.

Mladí Buquoyové dostávali kapesné, které jim bylo v Lunéville vypláceno čtvrtletně a mělo různou výši. V Římě a v Miláně jim bylo kapesné dáváno již pravidelně každý měsíc. Částky byly opět různé, ale průměrně se pohybovaly okolo 30 zlatých měsíčně. V Leidenu a v Paříži mladí pánové žádné kapesné nedostávali.

Při pobytu v Římě se v účtech objevují výdaje placené sloužícím různých knížat a kněžen. Zřejmě se jedná o spropitné, které jim bratři Buquoyové dávali při návštěvě dotyčného šlechtice či šlechtičny.²⁵⁶ Většinou se jednalo o položky okolo jednoho zlatého. Kardinálu Spinolovi zaplatili v únoru 1729 kočár s kočím a dali spropitné jeho služebnictvu.²⁵⁷ Větší částku také zaplatili sloužícím komtesy v Boloni, jednalo se o 4 zlaté 28 krejcarů.²⁵⁸

Pro lepší představu o penězích vydaných za služebnictvo, bankéře a kapesné mladých Buquoyů zde uvádím tabulku výdajů, kde první řádek označuje průměrné měsíční vydání (kromě položky služebnictvo – zde čtvrtletní vydání), druhý řádek označuje celkové množství peněz vydaných za určitou službu po dobu pobytu v Leidenu, Lunéville, Paříži, Římě a Miláně.

Tabulka č. 14: Přehled výdajů za služebnictvo, bankéře a kapesné mladých Buquoyů v místech delšího pobytu

	Leiden	Lunéville	Paříž	Řím	Milán
Lokaj	-	15 zl. 30 kr.	21 zl. 1 kr.	39 zl. 8 kr.	29 zl. 46 kr.
	2 zl. 31 kr.	160 zl. 30 kr.	84 zl. 3 kr.	538 zl. 27 kr.	267 zl. 56 kr.
Služebnictvo	11 zl. 29 kr.	12 zl. 16 kr.	11 zl. 21 kr.	11 zl. 2 kr.	11 zl. 2 kr.
	22 zl. 58 kr.	49 zl. 4 kr.	11 zl. 21 kr.	84 zl. 58 kr.	33 zl. 6 kr.
Stravné	16 zl.	17 zl. 44 kr.	17 zl. 3 kr.	19 zl. 11 kr.	19 zl. 11 kr.
	80 zl.	187 zl. 24 kr.	51 zl. 9 kr.	347 zl. 46 kr.	172 zl. 39 kr.
Bankéř	47 zl. 13 kr.	70 zl. 34 kr.	135 zl. 1 kr.	87 zl. 29 kr.	-
	283 zl. 17 kr.	776 zl. 12 kr.	540 zl. 9 kr.	1 224 zl. 52 kr.	
Kapesné	-	19 zl. 7 kr.	-	28 zl. 24 kr.	31 zl. 33 kr.
		210 zl. 20 kr.		482 zl. 52 kr.	220 zl. 49 kr.
Celkem	388 zl. 46 kr.	1 384 zl. 30 kr.	686 zl. 42 kr.	2 678 zl. 55 kr.	694 zl. 30 kr.

²⁵⁶ Například při audienci u kněžny Rosany zaplatili jejím sloužícím 1 zlatý a 16 krejcarů. Tamtéž, duben 1729.

²⁵⁷ Částka pro kardinálova kočího a lokaje činila 7 zlatých a 40 krejcarů. Tamtéž, únor 1729.

²⁵⁸ Tamtéž.

IV. 3. 7. Zábava a dvorská reprezentace

Jednou z forem společenské zábavy byly dvorské slavnosti, které sloužily i k prezentaci výsadní pozice šlechtice či jeho rodu. Takovýchto slavností si mladí Buquoyové asi nejvíce užili na královském dvoře ve Versailles, který několikrát při svém pobytu v Paříži navštívili. Vhodným místem pro reprezentaci se staly zámky a zámecké parky, kterých bylo ve Versailles velké množství, takže byly pro tyto účely ideální. Lidé se na dvorech scházeli, aby si vyměnili nejnovější zprávy, společně pojedli, popili a bavili se. Jednalo se však o kultivovanou zábavu na nejvyšší úrovni, kde byly přítomné i dámy.²⁵⁹

Přestože se jednalo kromě reprezentace i o zábavu, tak slavnosti podléhaly přísnému ceremonálu, který se musel dodržovat. Mezi dvorskou zábavu patřil například lov všeho druhu, divadelní představení, koncerty, tanec, hry, maškarády, projížďky na koních, ohňostroje a další.²⁶⁰ Mladí Buquoyové vyzkoušeli snad všechny jmenované typy zábavy, nejčastěji však navštěvovali divadla.

Velmi významnou roli hrála na dvorech i hudba. Možná proto se mnoho mladých kavalírů učilo hrát na hudební nástroj v rámci kavalírské cesty. Velmi oblíbený byl i poslech muzikantů, například při jídle. Také mladí kavalíři si v březnu 1730 vyslechli hudební koncert za 8 zlatých 31 krejcarů.²⁶¹

Kromě roku 1727, kdy v lednu neustále jen cestovali, nevynechali žádné oslavy příchodu nového roku a pravidelně každý přelom prosince a ledna za to byli ochotni vynaložit nemalé částky peněz. Často byly oslavy nového roku doprovázeny velkým hodováním a ohňostrojem. V následující tabulce bych ráda ukázala výši peněz vynaložených v jednotlivých letech na novoroční oslavy.

²⁵⁹ VAN DÜLMEN, R. *Kultura a každodenní život v raném novověku*, s. 154 – 163.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731, březen 1730.

Tabulka č. 15: Přehled výdajů za novoroční oslavy v průběhu kavalírské cesty bratrů Buquoyů

Rok	Částka
1728	44 zlatých
1729	15 zlatých 34 krejcarů
1730	39 zlatých 39 krejcarů
1731	12 zlatých 42 krejcarů
Celkem	112 zlatých 39 krejcarů

Celkově za přivítání nového roku utratili 112 zlatých a 39 krejcarů. Nejvíce slavili v roce 1728 v Miláně a v roce 1730 v Římě. V Miláně by se možná k částce 44 zlatých za novoroční oslavy dalo připočítat i 36 zlatých za tři velké hostiny,²⁶² které ve výdajích ihned následují. Tím by se výše útraty zvedla na 80 zlatých. V roce 1727 oslavy vynechali, jelikož se nacházeli teprve na cestě do Leidenu a městy pouze projížděli. Za to v Miláně a pak zejména v Římě měli stálé ubytování a při dlouhém pobytu v Římě jistě i spoustu známých, se kterými mohli nový rok oslavit.

Bratři Buquoyové se nebránili jakékoliv formě zábavy, včetně hazardních her, jakou byla i v té době tolik oblíbená loterie. Tu si během své kavalírské cesty zahráli hned několikrát. Poprvé ji hrál hrabě Karel Jakub v srpnu 1727 v Lunéville a při pobytu v Itálii ji hráli oba dva bratři poměrně často, zejména v roce 1730. Utratili za ní kolem 6 zlatých měsíčně.²⁶³ Velmi často také navštěvovali divadla, kam nejradyji chodili na komedie. Za celou kavalírskou cestu jich mladí kavalíři zhlédli několik. Například ve Strasburgu se zašli podívat na komedii za 2 zlaté 20 krejcarů.²⁶⁴ Při pobytu v italských zemích navštěvovali opery. Operu zhlédli například roku 1729 v Boloni nebo později v Římě, ke které si předem koupili libreto. Názvy divadelních představení bohužel nelze z účtů vyčíst.

V únoru 1729 se v Benátkách zúčastnili bratři Buquoyové karnevalu při příležitosti tradičních masopustních oslav, stejně tak i v únoru 1731 v Miláně. V obou případech si mladí pánové zakoupili dvě škrabošky.

²⁶² Tamtéž, leden 1728.

²⁶³ Například na počátku května 1730 zaplatili za loterii 6 zlatých 24 krejcarů. Tamtéž, květen 1730.

²⁶⁴ Tamtéž, únor 1728.

IV. 3. 8. Ostatní

Bratři Buquoyové se několikrát na své kavalířské cestě zúčastnili svaté mše. Poprvé na ní byli přítomni 28. prosince 1726 a zaplatili za ní 30 krejcarů.²⁶⁵ Také museli několikrát v kostele zaplatit za místo k sezení a v roce 1731 za něj platili téměř každý měsíc. Nejednalo se však o nijak vysokou částku, ta nepřesáhla jeden zlatý. Po příjezdu do Říma dávali téměř pravidelně menší peněžní částky na almužnu. Obvykle to bývalo okolo jednoho zlatého.

Své věci, zejména oblečení, obuv a knihy, převáželi v dřevěných truhlách, které uzamykali visacími zámky. Při takové tíze, kterou truhly musely unést, bylo nutné truhly často opravovat²⁶⁶ nebo rovnou koupit nové, které též opatřily mladí kavalíři novými zámky. Své knihy někdy ukládali do speciálních futrálů, stejně tak loutny nebo paruky.

Mladí kavalíři si také pravidelně kupovali noviny. Zpočátku se objevuje položka za francouzské noviny, později pouze noviny. Ale při svém pobytu v italských zemích jejich zájem o noviny opadl a již je více nekupovali. Je možné, že italština mladých kavalírů nebyla ještě na takové úrovni, aby si italské noviny byli schopni přečíst, jako tomu bylo u novin ve francouzštině nebo v němčině.

Kavalíři si často na svých studijních cestách kupovali zvířata. Nejčastěji se jednalo o psi nebo ptáky.²⁶⁷ Také mladí Buquoyové si v červenci 1727 pořídili psa špicla za 113 zlatých 28 krejcarů.²⁶⁸ Z účtů vyplývá, že o něj opravdu řádně pečovali a byli ochotni do něj investovat docela dosti peněz. Kromě toho, že mu samozřejmě kupovali potravu, tak ho nechávali pravidelně čistit a stříhat a zdobili ho různými obojkami a ozdobami.²⁶⁹ V červenci 1730 ho nechali myslivcem vycvičit za 4 zlaté a 16 krejcarů.²⁷⁰ Také jim pes onemocněl, takže k němu museli v dubnu 1730 zavolat lékaře a následně mu koupit léky.²⁷¹ Z účetního materiálu se nedá vyčíst, jak se pes jmenoval, ani jak vypadal. Vždy, když se jedná o nějakou položku určenou potřebám psa, tak je zapsáno pouze např. chléb pro psa.

Onemocnění mladých šlechticů na kavalířské cestě bylo docela časté. Bohužel také nebylo neobvyklé, že některý z kavalírů nemoci podlehl a zemřel. Stalo se tak i na kavalířské cestě bratrů Františka Matyáše a Jana Václava Gallasů, kdy starší z bratrů, František Matyáš,

²⁶⁵ Tamtéž, prosinec 1726.

²⁶⁶ Například nové dno stálo 1 zlatý 21 krejcarů. Tamtéž, prosinec 1726.

²⁶⁷ Například Dominik Ondřej z Kounic si na své kavalířské cestě pořídil zpěvného ptáka. FLORKOVÁ, L. *Kavalířská cesta*, s. 104.

²⁶⁸ Tamtéž, červenec 1727.

²⁶⁹ Jeden obojek mu například koupili na konci března 1730 v Římě za 38 krejcarů a v listopadu 1730 ho nechali umýt a zkrášlit ozdobami za 4 zlaté a 15 krejcarů. Tamtéž, březen 1730, listopad 1730.

²⁷⁰ Tamtéž, červenec 1730.

²⁷¹ Lékař stál 1 zlatý a 35 krejcarů. Tamtéž, duben 1730.

zemřel na následky nemoci.²⁷² Proto také otcové v cestovních instrukcích nabádali své syny k dostatečné hygieně, a pokud již došlo k onemocnění kavalíra, tak hofmistr měl objednat co nejlepšího lékaře bez ohledu na cenu.²⁷³

Na začátku srpna 1728 jim zřejmě onemocněl někdo ze služebnictva, protože se v účtech objevila nemalá položka za lékárníka pro sloužící.²⁷⁴ A o několik dní později k němu museli zavolat lékaře za 27 zlatých 16 krejcarů.²⁷⁵ Na konci září 1728 onemocněl alespoň jeden z kavalírů, protože se v účtech objevila cena za polévku (masový vývar) nemocnému hraběti.²⁷⁶ V červenci 1730 opět museli zavolat k jednomu z bratrů lékaře za 21 zlatých 19 krejcarů a následně utratili u lékárníka za léky 25 zlatých a 35 krejcarů.²⁷⁷ Také v lednu 1731 se v účtech objevuje položka za léky na horečku, ale tentokrát nebylo třeba volat lékaře. Tak se zřejmě jednalo pouze o nachlazení.

V dubnu 1729 navštívili starožitnictví, kde si zřejmě zakoupili nějaký pěkný kousek, jelikož zde utratili 21 zlatých 19 krejcarů a ještě dali starožitníkovi spropitné 13 zlatých 41 krejcarů za prohlídku starožitností.²⁷⁸

Každý měsíc tvoří nedílnou součást účtů také položky vydané na poštovní výdaje. Většinou jsou shrnuty v jednu položku za celý měsíc s označením „*Post spesen*“ nebo „*Post porto*“. Částka se většinou pohybuje mezi 5 až 10 zlatými a každý měsíc je jiná. Své dopisy zapečetřovali španělským pečetním voskem. Bohužel z účtů nelze vyčíst, komu byly dopisy zasílány. Každopádně část korespondence byla jistě určena otci bratrů Buquoyů, protože bylo běžné, že si s rodiči synové na kavalírských cestách dopisovali, aby jim sdělili své zážitky a často též měli na rodiče nějaké požadavky. Žádali po nich například více peněz, konzultovali s nimi, kam si vyjet či změnu trasy kavalírské cesty.

²⁷² KRUMMHOLZ, M. *Gallasové*, s. 21.

²⁷³ FOLTÝN, T. *Cestovní instrukce*, s. 94 – 95.

²⁷⁴ Částka činila 14 zlatých 46 krejcarů. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731, srpen 1728.

²⁷⁵ Tamtéž.

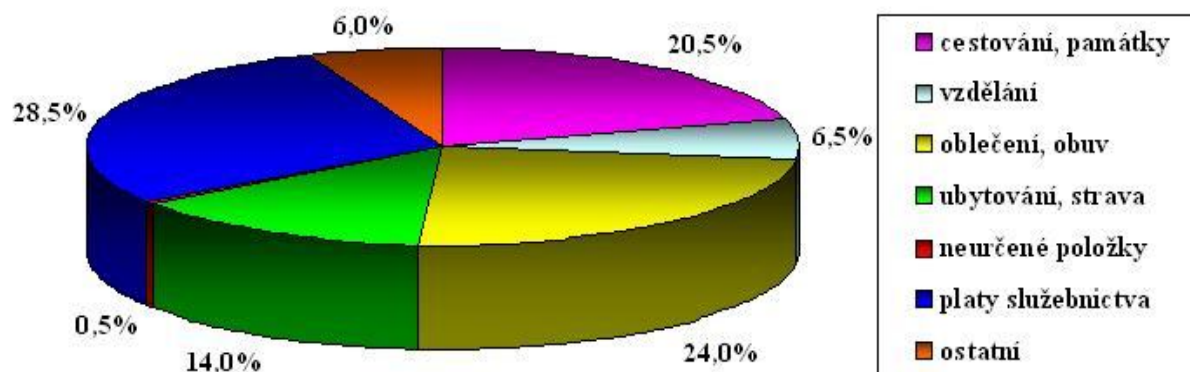
²⁷⁶ Bohužel zde není uvedeno jméno, o kterého z bratrů se jedná. A jelikož je slovo hrabě napsáno zkratkou, je tedy dobře možné, že byli oba kavalíři nemocní současně. Tomu by odpovídala i cena za polévku, která činila docela vysokou částku, 15 zlatých 54 krejcarů, na to že se jednalo pouze o masový vývar. SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, září 1728.

²⁷⁷ Tamtéž, červenec 1730.

²⁷⁸ Tamtéž, duben 1729.

IV. 4. Závěrečné shrnutí a zhodnocení výdajů kavalírské cesty

Graf č. 2: Výdaje bratrů Buquoyů na kavalírské cestě v letech 1726 – 1731

Bratři Buquoyové za kavalírskou cestu utratili 31 156 zlatých a 20 krejcarů (z této částky vychází graf). V závěrečném vyúčtování je k této částce přičteno 1 358 zlatých 13 krejcarů a 2 denáry, které byly vydány Karlu Jakobovi. Ovšem na co tato částka byla použita, či kdy byla vyplacena, účty neuvádějí. Tím se výdaje vyšplhaly až na neuvěřitelných 32 514 zlatých 33 krejcarů 2 denáry.

Grafické znázornění vychází z částky 31 156 zlatých 20 krejcarů, která byla utracena v průběhu kavalírské cesty v letech 1726 - 1731 a v účtech je rozepsána na jednotlivé položky. Z této sumy bylo vynaloženo nejvíce peněz (8 852 zlatých 4 krejcare, tedy 28,5%) na platy a stravu hofmistra, služebnictva, bankéřů a lokajů včetně spropitného.²⁷⁹ Druhou největší částku (7 522 zlatých 20 krejcarů, tedy 24%) vydali za oblečení, obuv, reprezentativní vzhled a výdaje s tím spojené, jako například za čištění bot, praní prádla, stříhání vlasů nebo holení.²⁸⁰ O něco méně (6 437 zlatých 11 krejcarů, tedy 20,5% z celkové částky) je stálo cestování. V částce jsou započítány výplaty kočím, nosičům nosítek, nosičům zavazadel, dále peníze vydané za sbalení či vybalení zavazadel a poplatky jako například mýtné. 4 407 zlatých 9 krejcarů (tedy 14% z celkové částky) zaplatili bratři Buquoyové za ubytování, jídlo a pití.²⁸¹ 2 063 zlatých 6 krejcarů (tedy 6,5% z celkové částky) zaplatili za

²⁷⁹ Z této částky byla neobvykle velká část peněz vynaložena na provize bankéřů a právě kvůli těmto položkám zaujímá kategorie platy služebnictva v celkovém součtu první pozici.

²⁸⁰ Včetně částek za látku a nitě, platy ševci, krejčímu.

²⁸¹ Do této položky jsou zahrnuty i částky s ubytováním související, například na topení jako je dřevo, rašelina, uhlí nebo kamna.

vzdělání (včetně platů učitelů), za učebnice a psací potřeby. 1 791 zlatých a 39 krejcarů (tedy 6% z celkové částky) zaplatili za věci, které nelze zahrnout do předchozích skupin. Jedná se zejména o částky vydané na zábavu, poštu, psa a potřeby pro něj, dále pak za noviny, svíčky, lékaře, léky, almužny, tabák apod. Nejmenší částku 82 zlatých 51 krejcarů (tedy necelého 0,5%) zaujímají neurčené položky. Jedná se o částky vydané na věci či služby, jejichž význam a smysl nebyl odhalen.

V porovnání celkových výdajů kavalírské cesty Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů v letech 1726 – 1731 s výzkumem Mathise Leibetsedera,²⁸² bylo v některých případech množství peněz utracených za jednotlivé kategorie značně rozdílné. Jedná se zejména o výdaje na ubytování, které byly podle Leibetsedra nejvyšší a činily 30 – 40% z celkových výdajů, zatímco výdaje na ubytování mladých Buquoyů byly poměrně malé a z celkové částky dělají pouze 14%. O něco více peněz připadá v případě bratrů Buquoyů i na cestování. Naopak v útratě za oblečení se obě analýzy shodují na 20 – 30%, jedná se tedy o druhou nejvyšší částku z celkových výdajů.

Při porovnání s prací Lenky Florkové,²⁸³ se obě analýzy shodují v kategorii vzdělání, které v obou případech zaujímá 6% z celkových výdajů. Také se alespoň přibližují částky za platy služebnictva, které se pohybují okolo 30%. Naopak velmi rozdílné jsou výdaje za cestování, které podle Florkové zaujímá celých 45% z celkové útraty, a oblečení, za které zaplatil Dominik Ondřej z Kounic pouhých 10% všech výdajů. U Buquoyů tomu bylo v případě cestování 20,5% a v případě oblečení 24%.

Z těchto srovnání vyplývá, že nelze jednoznačně určit, za co mladí šlechtici nejvíce a nejméně utráceli na kavalírských cestách, protože na každé cestě se množství peněz vydaných za jednotlivé kategorie odlišovalo.

²⁸² LEIBETSEDER, M. *Die Kavalierstour*, s. 71 – 72.

²⁸³ FLORKOVÁ, L. *Kavalírská cesta*, s. 110.

V. Závěr

Kavalířská cesta Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů trvala přibližně čtyři a půl roku a měla pět základních vrcholů. Jedná se o delší pobyty v Leidenu, Lunéville, Paříži, Římě a Miláně.

V Leidenu strávili mladí kavalíři pět měsíců, během kterých se věnovali studiu na místní univerzitě u proslulého učitele Johanna Jakoba Vitriaria. 11 měsíců pobýli bratři Buquoyové v Lunéville, kde se snažili navázat kontakty s lotrinským dvorem, protože již tušili, že se bude chystat svatba Františka Štěpána Lotrinského s arcivévodkyní Marií Terezií.

Dalším cílem mladých Buquoyů se stala Paříž. Přestože se zde zdrželi pouze tři měsíce, tak jejich výdaje v Paříži byly obrovské. Není se čemu divit, jelikož Paříž byla považována za centrum módy a společenského života. Téměř každý, kdo přijel do Paříže, si zde nechával šít nové šaty a bratři Buquoyové samozřejmě nebyli výjimkou. Za oblečení zde utratili přes 2 000 zlatých. Jedním z důvodů tak vysokých výdajů jsou poměrně časté vyjížděky mladých kavalírů do Versailles, kde od roku 1682 sídlil francouzský král se svým dvorem. Bratři Buquoyové zde museli řádně reprezentovat svůj rod a nové oblečení podle poslední módy k tomu bylo nezbytné

Dalším vrcholem cestování Františka Leopolda a Karla Jakuba Buquoyů se stal Řím, který byl tradičním cílem mladých šlechticů na kavalířských cestách. Mladí Buquoyové zde strávili nejdelší dobu z celé studijní cesty, tedy přibližně rok a půl. Jedním z hlavních důvodů jejich dlouhého zdržení v Římě, byl papež, který zde sídlil ve Vatikánském paláci. Dále se zde bratři Buquoyové intenzivně věnovali studiu opevnění, jazyků, šermu a hře na loutnu. Mladé kavalíry do Říma také lákalo velké množství památek a architektonických skvostů, na kterých si mohli prakticky procvičit své znalosti architektury.

Poslední delší zastávkou bratrů Buquoyů byla devítiměsíční návštěva Milána, kde sídlil dvůr rakouského místodržitele a mladí kavalíři zde chtěli získat důležité kontakty a prezentovat svoji osobu a svůj rod. Místodržitelský dvůr se stal pro mladé Buquoye školou praktické politiky, kde si mohli vyzkoušet způsoby chování, které se snažili na kavalířské cestě ovládnout.

Za celou kavalířskou cestu utratili bratři Buquoyové 32 514 zlatých 33 krejcarů a 2 denáry. Z podrobné analýzy rozepsaných měsíčních účtů v celkové výši 31 156 zlatých 20 krejcarů vyplývá, že nejvíce peněz vynaložili na platy služebnictva a o něco méně na oblečení, obuv a módní doplňky. Z těchto vysokých položek lze usuzovat, že bratři

Buquoyové chtěli co nejlépe reprezentovat svůj rod a byli za to ochotni zaplatit opravdu vysoké obnosy. O vysoké úrovni reprezentace svědčí i celková částka přes 6 000 zlatých vydaná za cestování. Mladým kavalírům tedy nevadilo zaplatit vysoké částky za pronájem luxusních kočárů a další komfort na cestách. Menším výdajem bylo kupodivu ubytování a nejméně peněz vydali bratři Buquoyové za vzdělání a další drobnosti.

VI. Summary

The goals of this bachelor paper are set in the introductory part. The next chapter deals with the main personalities of the lineage of the Buquoy. The third chapter is focusing on the aristocracy of the modern period. This chapter also includes the description of the grand tours and the sources and literature which is concerned with this phenomenon.

The fourth chapter is the main part of the whole bachelor paper and it is dedicated to the amount of money that Franz Leopold and Karl Jakob Buquoy spent during their grand tour between 1726 and 1731. These bills were written down by the hofmeister Jean Bertrand Dortu. This chapter also includes a detail itinerary describing the basic goals of their grand tour especially in Leiden, Lunéville, Paris, Roma and Milan. The next part of this chapter is analyzing the bills of Franz Leopold and Karl Jakob Buquoy.

The bills are written in different currencies and that is the reason why this part also includes the conversion between the currencies. The amount of money is then divided in several groups according to the reason why they were spent (education, clothing, accommodation, travelling etc.). These groups are then compared in different cities (Leiden, Lunéville, Paris, Roma and Milan).

The very last part of this bachelor paper displays the total costs of the grand tour of Franz Leopold and Karl Jakob Buquoy and summarizes the results of the research based on the analyses of the bills and displays these results graphically.

VII. Přehled použitých pramenů a literatury

VII. 1. Použité prameny

Státní oblastní archiv Třeboň, Rodinný archiv Buquoyů , inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 – 1731.

VII. 2. Vydané prameny tiskem

BINKOVÁ, Simona – POLIŠENSKÝ, Josef (ed.). *Česká touha cestovatelská. Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha 1989.

KUBEŠ, Jiří. *Kryštof Václav z Nostic. Deník z cesty do Nizozemí v roce 1705*. Praha 2004. ISBN 80-86197-36-0.

VII. 3. Použitá literatura

BABEL, Rainer – PARAVICINI, Werner (Hg.). *Grand Tour. Adeliges Reisen und europäische Kultur vom 14. bis zum 18. Jahrhundert*. Ostfildern 2005.

CERMAN, Ivo. *Zrození osvícenského kavalíra. (Vzdělání a cestování Jana Karla z Dietrichsteina)*. In: Časopis národního muzea – řada historická 173, 2004, č. 3-4, s. 157-190.

TÝŽ. *Vzdělání a socializace kancléře Rudolfa Chotka*. In: Český časopis historický 101, 2003, s. 826-827.

TÝŽ. *Bildungsziele – Reiseziele. Die Kavalierstour im 18. Jahrhundert*. In: SCHEUTZ, Martin – SCHMALE, Wolfgang – ŠTEFANOVÁ, Dana (Hg.). *Orte des Wissens*. Wien 2004, s. 47-76.

CSÁKY-LOEBENSTEIN, Eva-Maria. *Studien zu Kavalierstour österreichischer Adelige im 17. Jahrhundert*. MIÖG 79, 1971, s. 408-434.

FLORKOVÁ, Lenka. *Kavalírská cesta Dominika Ondřeje z Kounic*. In: Vyškovský sborník 4, 2004, s. 87-111.

FOLTÝN, Tomáš. *Cestovní instrukce jako pramen k dějinám kavalírských cest (1640-1740)*. In: Historie 2005. Celostátní studentská vědecká konference, Liberec 8. – 9. prosince 2005. Liberec 2006, s. 74-116.

- TÝŽ. *Výchova barokních knížat: Lobkovicové, cestovní instrukce a kavalírské cesty*. In: *Porta Bohemica*. Sborník historických prací 4. Státní oblastní archiv v Litoměřicích 2007, s. 163-180.
- TÝŽ. *Druhá kavalírská cesta a zejména římský pobyt Ferdinanda Augusta z Lobkovic (1675 – 1676)*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 99 - 127.
- GATZ, Erwin – JANKER, Stephan M. (Hg.). *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648 bis 1803. Ein biographisches lexikon*. Berlin 1990.
- HEIß, Gernot. *Bildungsreisen österreichischen Adeliger in der Frühen Neuzeit*. In: BOBKOVÁ, Lenka - NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem 1995, s. 252-268.
- HIBBERT, Christopher. *Vzestup a pád rodu Medici*. Praha 1997. ISBN 80-7106-201-4.
- HLAVAČKA, Milan. *Cestování v éře dostavníku*. Praha 1996. ISBN 80-7203-015-9.
- HOJDA, Zdeněk. *“Kavalírské cesty” v 17. století a zájem české šlechty o Itálii*. In: *Itálie, Čechy a střední Evropa*. Praha 1986, s. 216-239.
- TÝŽ. *Mladí Martinicové v Itálii. Kavalírské cesty české šlechty do Itálie v 16. – 18. století*. In: Dana a Vladimír PŘIBYLOVI (uspoř.). *Itálie, Slaný: Město Slaný 2006 (=Slánské rozhovory 2005)*, s. 35-40.
- HOKR, Vladimír. *První Buquoyové na jihu Čech v první polovině 17. století. Problematika usazení a budování sídelní sítě*. České Budějovice 2000 (diplomová práce HÚJU).
- HOLÝ, Martin. *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů (1575 – 1665) a jeho poznávací cesta po střední a západní Evropě v letech 1607 – 1608*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 35 – 65.
- TÝŽ. *Výchova a vzdělání české a moravské šlechty*. In: *Folia historica Bohemica* 21, 2005, s. 111 – 210.
- CHALES DE BEAULIEU, Anja. *Deutsche Reisende in den Niederlanden. Das Bild eines Nachbarn zwischen 1648 und 1795*. Frankfurt am Main u. a. 2000.
- KALNÝ, Adolf. *Rodinný archiv Buquoyů. Inventář*. Třeboň 1993.
- KOBLASA, Pavel. *Buquoyové – stručné dějiny rodu*. Praha 2002. ISBN 80-903040-1-X.
- KRUMMHOLZ, Martin. *Gallasové (1634-1757)*. In: KRUMMHOLZ, Martin (ed.). *Clam-Gallasův palác. Johann Bernhard Fischer von Erlach. Architektura – výzdoba – život rezidence*. Praha 2007.

- KUBEŠ, Jiří. *Fragmenty písemností z kavalírské cesty hrabat z Clary-Aldringenu z roku 1727*. In: *Theatrum historiae*. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice 1, 2006, s. 83-108.
- TÝŽ. *Vyšší šlechta v českých zemích v letech 1650 – 1750. Úvod do tématu*. In: KUBEŠ, Jiří (red.). *Vyšší šlechta v českých zemích v období baroka (1650 – 1750)*. Biogramy vybraných šlechticů a edice typických pramenů. Pardubice 2002 (= *Prameny k dějinám Pardubického kraje* 3, 2007).
- TÝŽ. *Friendship, Admiration, or Hatred? The Image of the United Provinces in the Travel Diaries of Czech Nobility (1650-1750)*. (v tisku)
- TÝŽ. *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee a jeho studium v Salcburku v letech 1723-1725*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.). *Šlechtic na cestách v 16. – 18. století*. Pardubice 2007, s. 163 – 192.
- KUBŮ, František. *Buquoyové a Libějovice*. In: *300 let poutního kostela Jména Panny Marie na Lomci*. Vodňany 2005, s. 13 – 22. ISBN 80-239-5085-1.
- KYBALOVÁ, Ludmila. *Dějiny odívání. Barok a rokoko*. Praha, 2002. ISBN 80-7106-144-1.
- LEIBETSEDER, Mathis. *Die Kavalierstour. Adlige Erziehungsreisen im 17. und 18. Jahrhundert*. Köln 2004.
- MACZAK, Antoni. *Travel in Early Modern Europe*. Oxford 1995.
- MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie (1500 – 1700)*. Praha 2004. ISBN 80-7106-312-6.
- Meyers. *Grosses universal lexikon. In fünfzehn bänden*. Mannheim 1983.
- PÁNEK, Jaroslav. *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551 – 1552*. České Budějovice 2004.
- TÝŽ. *Cestování jako modernizační činitel středověké a raně novověké společnosti (Problémy českého výzkumu)*. In: BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (ed.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem, 1997, s. 9 – 22.
- SALONOVÁ, Kateřina. *Kavalírská cesta šlechtice z okruhu rodiny Valdštejnů v letech 1664 – 1665 (na základě cestovního deníku)*. Pardubice 2004 (bakalářská práce na KHV FHS UPa).
- SMÍŠEK, Rostislav. *Dvorská kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenbergu*. In: *Jihočeský sborník historický* 73, 2004, s. 94 – 120.
- STANNEK, Antje. „*Kleider machen Grafen*“ *im Spiegel der Familienkorrespondenz und der Reisekostenabrechnungen Grafen von Dernath, 1688 – 1689*. In: BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem 1997.
- TÁŽ. *Telemachs Brüder. Die höfische Bildungsreise des 17. Jahrhunderts*. Frankfurt – New York 2001.

VALENTA, Aleš. *Bankrot Karla Kajetána Buquoye: geneze, průběh, důsledky*. In: Jihočeský sborník historický 76, 2007, s. 58-96. ISSN 0323-004X, ISBN 978-80-86260-76-1.

VAN DÜLMEN, Richard. *Kultura a každodenní život v ranném novověku (16. – 18. století). Díl 2: Vesnice a město*. Praha 2006. ISBN 80-7203-812-5.

WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexicon des Kaiserthums Oesterreich: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben*. Wien 1857.

ZEDINGER, Renate. *Hochzeit im Brennpunkt der Mächte: Franz Stephan von Lothringen und Erzherzogin Maria Theresia*. Wien – Köln – Weimar, 1994. ISBN 3-205-98175-8.

ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal Lexikon Aller Wissenschaften und Künste*. Halle – Leipzig 1738.

VII. 4. Další zdroje

Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM.

<http://www.zedler-lexikon.de>

http://en.wikipedia.org/wiki/Dutch_gulden

http://en.wikipedia.org/wiki/French_livre

http://en.wikipedia.org/wiki/Venetian_lira

http://it.geocities.com/mp_pollett/monpap.htm

http://en.wikipedia.org/wiki/Neapolitan_piastra

http://en.wikipedia.org/wiki/Governors_of_the_Duchy_of_Milan

VIII. Obrazové přílohy

Obrázek č. 1: Přehled příjmů na kavalírské cestě bratrů Buquoyů (SOA Třeboň, RA Buquoyů, inv. č. 589, kart. 95, Vyúčtování z kavalírské cesty z let 1726 - 1731, příjmy)

1726

Linglang

324 gbrs	Lays Sander von Braunsteinmaul in Reg.	800	
325 gbrs	von Braunsteinmaul Ludwig de surmont		
326 gbrs	von Braunsteinmaul an Holländischer Münz 1250	2000	
327 gbrs	von Braunsteinmaul	4000	
328 gbrs	von Braunsteinmaul	300	
329 gbrs	500 Sathacan vdr	2000	
330 gbrs	von Braunsteinmaul in Nanij 2600	500	
331 gbrs	von Braunsteinmaul 2200	2000	
332 gbrs	von Braunsteinmaul 2200	2000	
333 gbrs	von Braunsteinmaul 2000	1000	
334 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	625	
335 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	2000	
336 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	500	
337 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	2000	
338 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	1500	
339 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	1500	
340 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	1000	
341 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	999 26	4
342 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	777 26	4
343 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	666 70	
344 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	222 15	2
345 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	777 26	4
346 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	777 26	4
347 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	888 55	2
348 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	222 15	2
349 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	177 76	4
350 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	555 55	2
351 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	555 55	2
352 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	777 26	4
353 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	222 15	2
354 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	777 26	4
355 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	666 70	
356 gbrs	von Braunsteinmaul 1600	666 70	

2203826

Obrázek č. 3: František Leopold Buquoy (1703 – 1767) s řádem Zlatého rouna (KOBLASA, P. Buquoyové, s. 26)

Obrázek č. 4: Nové Hrady, české sídlo rodu Buquoy (tamtéž, s. 30)

